

UNIVERZA V LJUBLJANI
EKONOMSKA FAKULTETA

MAGISTRSKO DELO

**TRAJNOSTNO PODJETNIŠTVO IN POROČANJE O
TRAJNOSTNEM RAZVOJU NA PRIMERU VELIKIH
GOSPODARSKIH DRUŽB V SLOVENIJI**

Ljubljana, marec 2024

REBEKA MURŠEC

IZJAVA O AVTORSTVU

Podpisana Rebeka Muršec, študentka Ekonomske fakultete Univerze v Ljubljani, avtorica predloženega dela z naslovom Trajnostno podjetništvo in poročanje o trajnostnem razvoju na primeru velikih gospodarskih družb v Sloveniji, pripravljene v sodelovanju s svetovalcem red. prof. dr. Markom Hočevarjem

IZJAVLJAM

1. da sem predloženo delo pripravila samostojno;
2. da je tiskana oblika predloženega dela istovetna njegovi elektronski obliki;
3. da je besedilo predloženega dela jezikovno korektno in tehnično pripravljeno v skladu z Navodili za izdelavo zaključnih nalog Ekonomske fakultete Univerze v Ljubljani, kar pomeni, da sem poskrbela, da so dela in mnenja drugih avtorjev oziroma avtoric, ki jih uporabljam oziroma navajam v besedilu, citirana oziroma povzeta v skladu z Navodili za izdelavo zaključnih nalog Ekonomske fakultete Univerze v Ljubljani;
4. da se zavedam, da je plagiatstvo – predstavljanje tujih del (v pisni ali grafični obliki) kot mojih lastnih – kaznivo po Kazenskem zakoniku Republike Slovenije;
5. da se zavedam posledic, ki bi jih na osnovi predloženega dela dokazano plagiatstvo lahko predstavljalo za moj status na Ekonomski fakulteti Univerze v Ljubljani v skladu z relevantnim pravilnikom;
6. da sem pridobila vsa potrebna dovoljenja za uporabo podatkov in avtorskih del v predloženem delu in jih v njem jasno označila;
7. da sem pri pripravi predloženega dela ravnala v skladu z etičnimi načeli in, kjer je to potrebno, za raziskavo pridobila soglasje etične komisije;
8. da soglašam, da se elektronska oblika predloženega dela uporabi za preverjanje podobnosti vsebine z drugimi deli s programsko opremo za preverjanje podobnosti vsebine, ki je povezana s študijskim informacijskim sistemom članice;
9. da na Univerzo v Ljubljani neodplačno, neizključno, prostorsko in časovno neomejeno prenašam pravico shranitve predloženega dela v elektronski obliki, pravico reproduciranja ter pravico dajanja predloženega dela na voljo javnosti na svetovnem spletu preko Repozitorija Univerze v Ljubljani;
10. da hkrati z objavo predloženega dela dovoljujem objavo svojih osebnih podatkov, ki so navedeni v njem in v tej izjavi;
11. da sem preverila verodostojnost informacij, ki izhajajo iz zapisov na podlagi uporabe orodij umetne inteligence.

V Ljubljani, dne _____

Podpis študentke: _____

KAZALO

1	UVOD	1
2	TRAJNOSTNO PODJETNIŠTVO.....	3
2.1	Trajnostna naravnost potrošnikov	5
2.2	Politike na področju trajnostnega podjetništva.....	7
3	TRAJNOSTNI RAZVOJ.....	9
3.1	Trije vidiki trajnostnega razvoja	9
3.1.1	Okoljska odgovornost.....	10
3.1.2	Družbena odgovornost.....	11
3.1.3	Ekonomska odgovornost	12
3.2	Delujoče organizacije na področju trajnostnega razvoja	12
3.3	Cilji trajnostnega razvoja	13
3.4	Evropski zeleni dogovor	15
4	POROČANJE O TRAJNOSTNEM RAZVOJU	17
4.1	Direktiva o nefinančnem poročanju.....	18
4.2	Direktiva o poročanju o trajnostnem razvoju.....	21
4.3	Časovnica CSRD.....	26
4.4	Razlike med direktivama NFRD IN CSRD.....	27
4.5	Poročanje o trajnostnem razvoju po svetu.....	30
4.6	Poročanje o trajnostnem razvoju v velikih gospodarskih družbah v Sloveniji	32
5	RAZISKAVA VPLIVA CSRD NA VELIKE GOSPODARSKE DRUŽBE V SLOVENIJI.....	33
5.1	Metodologija.....	33
5.2	Metode zbiranja in analiza podatkov	33
5.3	Rezultati analize.....	34
5.3.1	Prvi sklop anketnega vprašalnika	34
5.3.2	Drugi sklop anketnega vprašalnika.....	37
5.3.3	Tretji sklop anketnega vprašalnika	45
5.4	Ugotovitve.....	49
6	SKLEP.....	52
	LITERATURA IN VIRI	54

PRILOGA	60
----------------------	-----------

KAZALO TABEL

Tabela 1: Načini merjenja trajnostne (družbene, okoljske, ekonomske) in finančne uspešnosti	4
Tabela 2: Razkritja na podlagi CSRD	23
Tabela 3: Leto začetka poročanja za posamezne skupine organizacij	27
Tabela 4: Razlike med direktivo NFRD in direktivo CSRD.....	28

KAZALO SLIK

Slika 1: Stopnja, do katere se je nakupovalno vedenje potrošnikov v zadnjih petih letih po vsem svetu preusmerilo v smeri nakupovanja bolj trajnostnih izdelkov leta 2022	6
Slika 2: Število predpisov o trajnostnih finančnih politikah, uvedenih po vsem svetu od leta 2010 do leta 2021	8
Slika 3: Trije vidiki trajnostnega razvoja – okoljski, ekonomski in družbeni.....	10
Slika 4: Cilji trajnostnega razvoja	14
Slika 5: Glavne pobude Zelenega dogovora	16
Slika 6: Dvojna pomembnost	23
Slika 7: Časovnica CSRD	26
Slika 8: Stopnje poročanja o trajnostnem razvoju podjetij po vsem svetu od 2011 do 2022 po regijah.....	31
Slika 9: Frekvenca odgovorov na vprašanje: Ali ste do zdaj v svojih letnih poročilih že poročali o trajnostnem razvoju?	36
Slika 10: Frekvenca odgovorov na vprašanje: Ali ste že slišali za direktivo CSRD?.....	36
Slika 11: Ali lahko podjetje izboljša svojo naravnost k trajnosti zaradi zahtev obveznega poročanja?	38
Slika 12: Ali bo obvezno poročanje spremenilo pristop vašega podjetja k družbeni odgovornosti?.....	39
Slika 13: Ali bo obvezno poročanje spremenilo pristop vašega podjetja k vplivu na okolje?	40
Slika 14: Ali bo obvezno poročanje spodbudilo k vlaganju v trajnostne prakse in tehnologije?	41
Slika 15: Ali bo obvezno poročanje vplivalo na ugled in podobo blagovnih znamk vašega podjetja?	42
Slika 16: Ali boste morali spremeniti poslovne procese, da bo poslovanje bolj usmerjeno k trajnosti?.....	43
Slika 17: Ali menite, da bo obvezno poročanje vplivalo na finančno uspešnost podjetja v prihodnosti?.....	44
Slika 18: Prikaz povprečij najpogostejših odgovorov na posamezno vprašanje v drugem sklopu anketnega vprašalnika	45

KAZALO PRILOGE

Priloga 1: Anketni vprašalnik	1
-------------------------------------	---

KRATICE

angl. – angleško

BDP – Bruto domači proizvod

CDP – (angl. Carbon Disclosure Project); Projekt razkritja ogljika

CDSB – (angl. Climate Disclosure Standards Board); Odbor za standarde razkritja podnebja

CSRD – (angl. Corporate Sustainability Reporting Directive); Direktiva o poročanju o trajnostnem razvoju podjetij

EFFRAG – (angl. European Financial Reporting Advisory Group); Svetovalna skupina za finančno poročanje

EPA – (angl. Environmental Protection Agency); Agencija za varstvo okolja

ESEF – (angl. European Single Electronic Format); Evropski enotni elektronski format

ESRS – (angl. European Sustainability Reporting Standards); Evropski standardi poročanja o trajnosti

EU – (angl. European union); Evropska unija

GRI – (angl. Global Reporting Initiative); Globalna pobuda za poročanje

IR – (angl. Integrated Reporting); Integrirano poročanje

ISSB – (angl. International Sustainability Standards Board); Mednarodni odbor za trajnostne standarde

IT – Informacijska tehnologija

MSP – Mikro, mala in srednje velika podjetja

NFRD – (angl. Non-Financial Reporting Directive); Direktiva o nefinančnem poročanju

SASB – (angl. Sustainability Accounting Standards Board); Odbor za trajnostne računovodske standarde

SDG – (angl. Sustainable development goals); Cilji trajnostnega razvoja

SEC – (angl. Securities and Exchange Commission); Komisija za vrednostne papirje in borzo

TCFD – (angl. Task Force on Climate-related Financial Disclosures); Delovna skupina za finančna razkritja v zvezi s podnebjem

WWF – (angl. World Wildlife Fund); Svetovni sklad za naravo

ZGD – Zakon o gospodarskih družbah

ZN – Združeni narodi

1 UVOD

V zadnjih nekaj desetletjih je svet, kljub gospodarskemu napredku in povečanju kakovosti življenja, doživel znatne škodljive učinke na naravno okolje, ti učinki pa so povzročili zmanjšanje vzdržnosti gospodarskega sistema. Nekateri izmed glavnih negativnih učinkov na okolje so onesnaženje površinske vode, strupeni odpadki v podtalnici, zaskrbljenost zaradi onesnaženosti zraka, tanjšanje ozonskega plašča, podnebne spremembe in uničujoči globalni učinki oceanskega ribištva. Dolgoročni gospodarski učinki teh škodljivih učinkov so obsežni, saj je velik del svetovne gospodarske proizvodnje odvisen od trajnosti naravnega sistema. Podjetništvo ima ključno vlogo pri reševanju teh okoljskih izzivov z uvedbo okolju prijaznih izdelkov, storitev in proizvodnih metod. Trajnostno podjetništvo temelji na prenehanju dejavnosti, ki negativno vplivajo na okolje, v kombinaciji z motivacijo za ustvarjanje ekonomske vrednosti (Masciarelli in Leonelli, 2020). Trajnostno podjetništvo je tesno povezano s trajnostnim razvojem, ki je opredeljen kot razvoj, ki zadovoljuje trenutne potrebe, ne da bi pri tem ogrožal zadovoljevanje potreb prihodnjih generacij. Sestavljajo ga trije stebri, in sicer okoljski, družbeni in ekonomski steber (SIQ, brez datuma).

Poročanje o trajnostnem razvoju podjetij je proces, pri katerem podjetja redno objavljajo trajnostne cilje in svoj napredek pri njihovem doseganju (Beattie, 2023a). Direktiva o nefinančnem poročanju (angl. Non-financial Reporting directive, v nadaljevanju NFRD) je direktiva Evropske unije iz leta 2014, ki zahteva, da velika podjetja, z več kot 500 zaposlenimi, poročajo o svojih nefinančnih dejavnostih, kot so socialne, okoljske in človekove pravice, v svojih letnih poročilih. Namen direktive NFRD je zagotoviti, da podjetje sprejema odgovorne odločitve in vodi svoje poslovanje v skladu z družbeno odgovornimi načeli (Hahnkamper-Vandenbulcke, 2021, str. 2).

Evropska unija (angl. European Union, v nadaljevanju EU) se vse bolj zaveda, da je treba pri zasledovanju ekonomskih ciljev slediti tudi načelom družbene odgovornosti (Find-info, 2021). Prav tako so raziskovalci zahteve direktive NFRD večkrat kritizirali, da so preveč splošne glede vrste informacij, ki jih morajo podjetja sporočiti, in prav tako podatki med podjetji niso bili primerljivi, saj ni bilo določenega okvirja, kako morajo poročati (Cleary Gottlieb, 2021). Tako je 5. januarja 2023 začela veljati Direktiva o poročanju o trajnostnem razvoju (angl. Corporate Sustainability Reporting Directive, v nadaljevanju CSRD) podjetij, ki jo je sprejela Evropska komisija in je nasledila direktivo NFRD. Nova direktiva posodablja in krepí pravila o družbenih in okoljskih informacijah, ki jih morajo podjetja poročati (European Commission, brez datuma a).

Namen magistrskega dela je izvesti temeljno analizo velikih gospodarskih družb v Sloveniji z vidika prilagajanja na zahteve obveznega poročanja o trajnostnem razvoju. Glavni namen je s pomočjo ankete raziskati, kako podjetja dojemajo CSRD, kakšno vrednost vidijo v

trajnostnem poročanju in kako nameravajo obravnavati morebitne izzive, ki se pojavijo med implementacijo.

Cilji magistrskega dela so:

- teoretična opredelitev trajnostnega podjetništva in trajnostnega razvoja v podjetjih;
- teoretična opredelitev poročanja o trajnostnem razvoju in opis direktiv NFRD in CSRD;
- analiza ankete na vzorcu 200 velikih gospodarskih družb v Sloveniji, ki bodo v prihodnje morale poročati na podlagi direktive CSRD;
- prikaz rezultatov in ugotovitev, kako se bodo velike gospodarske družbe v Sloveniji prilagodile na CSRD, kako bodo integrirale trajnostne vidike v svoje poslovanje, kakšen vpliv bo imelo novo poročanje na njihovo strategijo in delovanje ter kje bodo podjetja soočena z največjimi izzivi.

Raziskovalna vprašanja, na katera sem v magistrskem delu poskušala odgovoriti, so bila:

- Kako bo CSRD vplival na usmerjenost podjetij k trajnosti?
- Katere pozitivne koristi na poslovanje podjetij bo prinesla direktiva CSRD?
- S katerimi težavami oziroma izzivi se bodo velike gospodarske družbe v Sloveniji spopadale zaradi direktive CSRD?

Magistrsko delo je sestavljeno iz šestih poglavij. V uvodu so predstavljeni glavna tematika, namen, cilji in raziskovalna vprašanja, na katera sem v magistrskem delu poskušala odgovoriti. Drugo poglavje opisuje trajnostno podjetništvo, kako se meri v podjetjih in zakaj je trajnost za podjetje pomembna. Na primerih so prikazane analize trajnostne naravnosti potrošnikov in politike na področju trajnostnega podjetništva. V tretjem poglavju je opisan trajnostni razvoj, ki je tesno povezan s trajnostnim podjetništvom. Trajnostni razvoj vsebuje tri glavne vidike: okoljsko, družbeno in ekonomsko odgovornost. V tem poglavju so opisane glavne organizacije na področju trajnostnega razvoja in pa cilji trajnostnega razvoja ter Zeleni dogovor. V četrtem poglavju je opisano poročanje o trajnostnem razvoju. To poglavje opisuje direktivo NFRD, ki je bila sprejeta leta 2014, in direktivo CSRD, ki bo nasledila direktivo NFRD. Predstavljene in opisane so glavne razlike med obema direktivama. Razlik je veliko, saj bo CSRD bolj podrobno opredeljeval pravila in dolžnosti, o katerih bodo podjetja morala poročati. Prav tako sta v tem poglavju opisana še poročanje o trajnostnem razvoju po svetu in pa poročanje o trajnostnem razvoju v velikih gospodarskih družbah v Sloveniji. V petem poglavju je predstavljena raziskava vpliva CSRD na velike gospodarske družbe v Sloveniji, kjer so opisane metode zbiranja in analiza podatkov, rezultati analize in ugotovitve, ki temeljijo na anketnem vprašalniku. V zadnjem poglavju je zapisan sklep, v katerem so predstavljeni ključni zaključki magistrskega dela.

2 TRAJNOSTNO PODJETNIŠTVO

Trajnostno podjetništvo opisuje povezavo med trajnostnim razvojem in podjetništvom. Podjetniki si prizadevajo ustvariti izvedljive tržne rešitve in poskušajo delovati tako, da uresničujejo in izkoriščajo priložnosti za trajnostni razvoj. Glavna ideja je, da podjetniki za pridobivanje finančnih koristi ne smejo negativno vplivati na naravno in družbeno okolje, ki jih upravljajo (Farny in Binder, 2021). Skupna točka med podjetništvom in trajnostjo je koncept dolgotrajnosti, kar pomeni zagotavljanje dolgotrajnih dobrin, vrednosti ali storitev. To prav tako pomeni ohranjanje trenutnih virov za prihodnje generacije (trajnost) in razvoj edinstvenih dolgoročnih rešitev (podjetništvo) (Greco in de Jong, 2017, str. 14).

Gutterman (2020, str. 2) pravi, da je pri trajnostnem podjetništvu pomembno osredotočanje na moteče okoljske in družbene inovacije v razvoju izdelkov in storitev ter ustvarjanje skupne družbene in poslovne vrednosti, ki postavlja »namen pred dobiček«. Pri trajnostnem podjetništvu so pomembni tudi dajanje prednosti družbeno odgovornim praksam, etično in vizionarsko upravljanje ter spoštovanje pravic ljudi in narave. Trajnostno podjetništvo je prav tako stalna zaveza podjetij, da se bodo obnašala etično in prispevala h gospodarskemu razvoju, hkrati pa izboljševala kakovost življenja delovne sile, njihovih družin, lokalne in globalne skupnosti ter prihodnjih generacij. Ta definicija priznava, da je treba upoštevati več različnih skupin deležnikov, ne le delničarje, ko se sprejemajo vodstvene odločitve in izvajajo operativne dejavnosti v podporo organizacijskim namenom.

Trajnost v podjetjih je postala vse bolj pomembna za podjetja, da ostanejo relevantna in konkurenčna na trgu. Prav tako kot digitalna transformacija tudi spodbujanje trajnosti od podjetij zahteva, da preoblikujejo vse oddelke svojega poslovanja. Trajnost v podjetjih bo v prihodnjih letih igrala ključno vlogo in njena vključitev v jedro strategije podjetja bo ključnega pomena. Vse več podjetij, med njimi tudi največje organizacije, se vedno bolj odločajo za bolj trajnostno naravnano poslovanje. Dajanje pomena trajnosti je bistvenega pomena za zadovoljitev pritiska vlagateljev, povpraševanja potrošnikov, regulativnih zahtev, pridobivanje zaposlenih in zagotavljanje povečane produktivnosti (Rafi, 2022).

Greco in de Jong (2017, str. 12) menita, da je trajnostno podjetništvo pogosto mišljeno tudi kot družbena odgovornost podjetij. Danes je koncept družbene odgovornosti podjetij povezan z družbenimi pričakovanji podjetij, da se vedejo etično. Obstaja veliko dokazov, ki pravijo, da bi morale organizacije vlagati v družbeno odgovornost podjetij, da bi postale bolj konkurenčne. Družbena odgovornost podjetij ima lahko veliko oblik in je lahko v večji ali manjši meri vključena v poslovni model podjetja ter se lahko nanaša na dejavnost, ki jo ustvarja. Pomembna je tudi skladnost z ustrezno nacionalno in mednarodno zakonodajo, ki je podrobneje opisana v poglavju 2.2 Politike na področju trajnostnega podjetništva.

Po Sphera (2020) obstajajo trije stebri trajnosti podjetja:

- **okoljski steber**, ki vključuje strategije za odpravo in izravnavo emisij toplogrednih plinov, odpravo strupenih plinov, uporabo zelene energije, ponovno uporabo oziroma recikliranje materialov in ravnanje z odpadki, kar zmanjšuje ogljični odtis v celotni vrednostni verigi;
- **socialni steber** se nanaša na prakse, ki spodbujajo zdravje, varnost in dobro počutje zaposlenih, strank in skupnosti. To vključuje dejavnosti, kot so vzpostavitev učinkovite varnostne kulture, zagotavljanje, da imajo stranke informacije, ki jih potrebujejo za varno uporabo izdelkov, in zaščita dostopa do osnovnih virov;
- **ekonomski steber**, ki zagotavlja, da lahko podjetja preživijo in uspevajo, da imajo dolgoročen pozitiven učinek. Primeri tega so lahko zmanjšanje stroškov z uporabo manj plastike v embalaži izdelkov ali ustvarjanje zelenih delovnih mest.

V tabeli 1 so prikazani različni kazalci, s katerimi lahko merimo trajnostno in finančno uspešnost v podjetjih. Trajnostna uspešnost je razdeljena na posamezne vidike: družbeni, okoljski in ekonomski vidik.

Tabela 1: Načini merjenja trajnostne (družbene, okoljske, ekonomske) in finančne uspešnosti

Trajnostna uspešnost			Finančna uspešnost
Družbeni vidik	Okoljski vidik	Ekonomski vidik	
Število projektov za trajnostni razvoj, ki so usklajeni s strateškimi cilji	Delež zmanjšanja porabe naravnih virov	Delež poslov, ki temeljijo na načelih pravične trgovine	Delež prodaje trajnostnih izdelkov in storitev
Število nesreč pri delu	Delež zmanjšanja mešanih odpadkov	Delež dobaviteljev podjetij, ki sledijo trajnostnim praksam	Prihodki od prodaje recikliranih izdelkov
Delež žensk na vodilnih položajih	Delež popolnoma razgradljivih izdelkov	Obseg poslovanja z lokalnimi podjetji	Prihodki od prodaje odpadkov
Delež zaposlenih s posebnimi potrebami	Delež izdelkov na osnovi sekundarnih surovin	Število novih delovnih mest v lokalni ekonomiji	Prihranki v stroških energije
Delež zaposlenih, ki redno sodelujejo v prostovoljnih dejavnostih	Delež zmanjšanja ogljičnega odtisa	Število novih delovnih mest v podjetju	Prihranki v stroških zaradi zmanjšane fluktuacije zaposlenih

Vir: prirejeno po Rejc Buhovac in drugi (2019).

Trajnostno podjetništvo se navezuje na prakse ustvarjanja in vodenja podjetij, ki so okoljsko in družbeno odgovorne, prav tako pa tudi ekonomsko donosne. To vključuje vpliv poslovanja na okolje in družbo ter prizadevanje za znižanje morebitnih negativnih učinkov. Za posledice družbenih inovacij in poslovnih strategij ter izvajanje poslovne etike so odgovorni podjetniki. S tem dajejo prednost dolgoročnemu zdravju družbe na splošno. Vključuje integracijo trajnosti v poslovno strategijo, delovanje in procese odločanja v podjetju. Trajnostno podjetništvo si prizadeva za zmanjšanje toplogrednih plinov, ohranjanje naravnih virov in spodbujanje socialne enakosti ter človekovih pravic. V glavnini gre za ustvarjanje poslovnih modelov, ki uravnoteži dobiček z družbeno in okoljsko odgovornostjo (Mulqueen, 2022).

Bobek in drugi (2022, str. 17–18) menijo, da trajnostno podjetništvo kot celota vsebuje tri elemente: ljudi, okolje in dobiček. Da bi lahko govorili o trajnostnem podjetništvu, mora podjetje te elemente upoštevati hkrati in enakovredno. Upoštevanje vseh treh ključnih elementov sledi ideji trajnostnega razvoja. Elementi trajnostnega podjetništva imajo naslednje značilnosti:

- **element ljudi (angl. people)** se nanaša na politiko obnašanja podjetja do svojih zaposlenih;
- **element okolja (angl. planet)** se nanaša na posledice delovanja podjetja v zvezi z rabo naravnih virov in škodljivimi vplivi na okolje. To je tudi eden izmed najpomembnejših ciljev trajnostnega podjetništva;
- **element dobička (angl. profit)** je glavno vodilo vsakega podjetja. Kot sestavni del trajnostnega podjetništva na dobiček ne gledamo le kot na dobiček, ki nam ga daje podjetje, temveč tudi kot na kapital, ki ga lahko vlagamo v tehnologijo, raziskave in razvoj ter posredno vpliva na ohranjanje okolja in zadovoljstvo zaposlenih.

2.1 Trajnostna naravnost potrošnikov

Pri izvajanju trajnostnega podjetništva v podjetjih ima glavno vlogo trajnostna naravnost potrošnikov. Stefańska (2021, str. 78) pravi, da imamo dandanes širši pogled in družbene pobude, ki se začnejo na lokalni ravni in katerih cilj je vplivati na globalno trajnost. Družbene pobude hitro rastejo, saj se organizacije in posamezniki zdaj bolj kot kadarkoli prej zavedajo in med seboj obveščajo o problemih, povezanih z revščino, ekologijo in zdravstvenimi vprašanji. Prav zaradi tega mora biti dandanes povezovanje lokalnih in globalnih pristopov v središču pozornosti, če želimo zagotoviti dolgoročno trajnost.

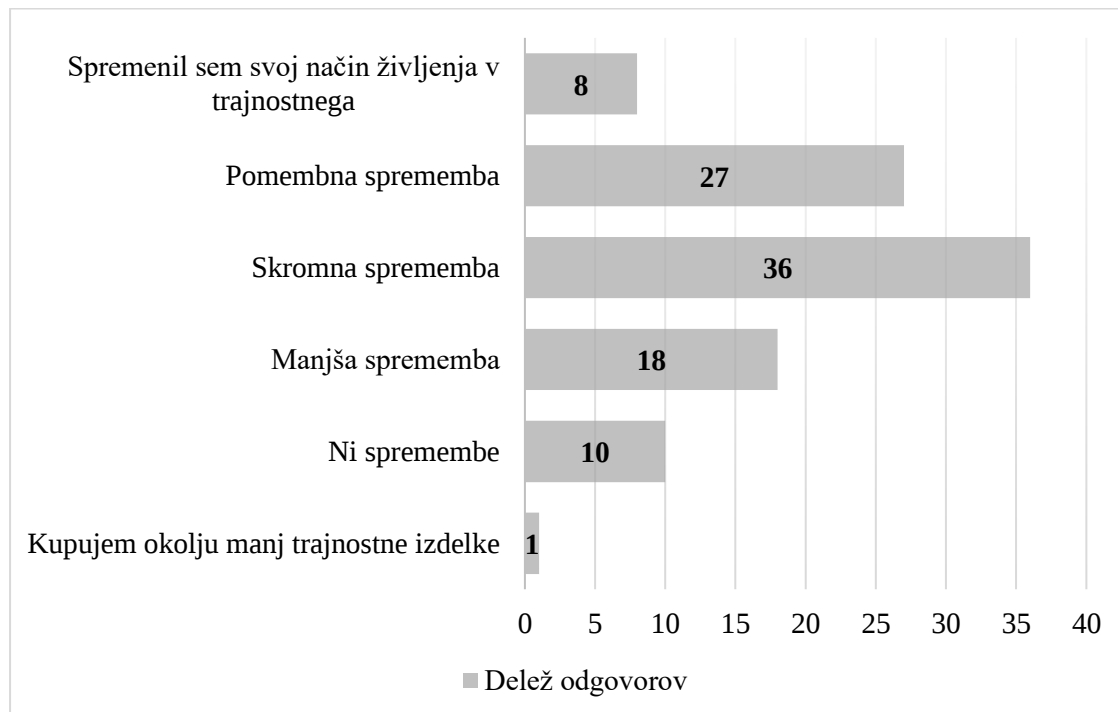
Cheung in drugi (2022) navajajo, da so podjetja zaradi krepitve podnebnih sprememb v različnih sektorjih preoblikovala svoje poslovne modele, da bi ustvarila trajnostno prihodnost in to takšno, ki ščiti ljudi, okolje in dobiček. Pri tem imajo pomembno in veliko vlogo tudi potrošniki. To, za kar so pripravljeni plačati, deloma določa, kako daleč lahko gre trajnostno podjetje. Leta 2022 je IBM-ov inštitut za poslovno vrednost ugotovil, da je

93 % globalnih anketirancev izjavilo, da je pandemija covid-19 vplivala na njihove poglede na trajnost. Od tedaj naprej pa so okoljska vprašanja postala še bolj pomembna.

Raziskava, izvedena februarja 2022 med 16.000 svetovnimi potrošniki, je pokazala, da več kot polovica (51 %) vprašanih pravi, da jim je okoljska trajnost danes pomembnejša kot pred 12 meseci. Ugotovili so tudi, da se dejanja potrošnikov začenjajo ujemati z njihovimi nameni. Leta 2021 je polovica potrošnikov izjavila, da je pripravljena plačati več za trajnostno blagovno znamko ali trajnostne izdelke. Leta 2022 pa je 49 % potrošnikov pravilo, da so v zadnjih 12 mesecih plačali več (v povprečju 59 % več) za izdelke, označene kot trajnostno ali družbeno odgovorni (Cheung in drugi, 2022).

Leta 2022 je bila s strani Statista izvedena raziskava, kjer so analizirali stopnjo nakupnega vedenja potrošnikov v zadnjih petih letih. Raziskava je preučevala, ali: (1) potrošniki kupujejo izdelke, ki so manj trajnostni od prej, (2) potrošnik kupuje okolju manj trajnostne izdelke, (3) ni spremembe, (4) je manjša sprememba, (5) je skromna sprememba (6) je pomembna sprememba in (7) je potrošnik spremenil svoj način življenja v trajnostnega. Na sliki 1 so prikazani odgovori raziskave, ki ponazarjajo, kako so potrošniki odgovorili na vprašanje o svoji trajnostni naravnosti v primerjavi s preteklimi petimi leti.

Slika 1: Stopnja, do katere se je nakupovalno vedenje potrošnikov v zadnjih petih letih po vsem svetu preusmerilo v smeri nakupovanja bolj trajnostnih izdelkov leta 2022

Vir: prirejeno po Statista (2022a).

Raziskava je pokazala, da je večina potrošnikov opazila, da je njihovo nakupovalno vedenje postalo vsaj malo bolj okolju prijazno v primerjavi s petimi leti prej. Skoraj 30 % anketiranih potrošnikov je dejalo, da bistveno pogosteje kupujejo trajnostne izdelke, in več kot tretjina anketiranih potrošnikov je opazila vsaj skromno spremembo pri svojih nakupnih navadah. Skoraj vsak deseti anketiranec je celo trdil, da je spremenil svoj način življenja, da bi bil okoljsko bolj trajnosten (Statista, 2022a).

Prav tako je podjetje Deloitte v letu 2023 naredilo raziskavo na vzorcu 2000 odraslih v Združenem kraljestvu, kjer so ugotovili, da 34 % potrošnikov trdi, da bi se njihovo zaupanje v blagovne znamke povečalo, če bi od neke tretje osebe izvedeli, da podjetje posluje etično in bolj trajnostno. Podoben delež, 32 %, pa je trdil, da bi se njihovo zaupanje v blagovne znamke povečalo, če bi imeli pregledno, odgovorno ter družbeno in okoljsko odgovorno dobavno verigo. Glavni razlogi za nesprejemanje bolj trajnostnega življenjskega sloga ostajajo enaki kot leta 2022, ampak jih je v letu 2023 navedel višji delež potrošnikov. Ti razlogi se nanašajo na stroške, pomanjkanje zanimanja za trajnost in premalo informacij. Na vprašanje, kakšno pomoč potrebujejo za bolj trajnosten način življenja, potrošniki odgovarjajo, da bi bile trajnostne alternative cenovno dostopnejše ter da potrebujejo več pomoči pri odstranjevanju plastike in embalaže ter jasnejše smernice o tem, kako odstraniti ali reciklirati izdelke (Deloitte, 2023).

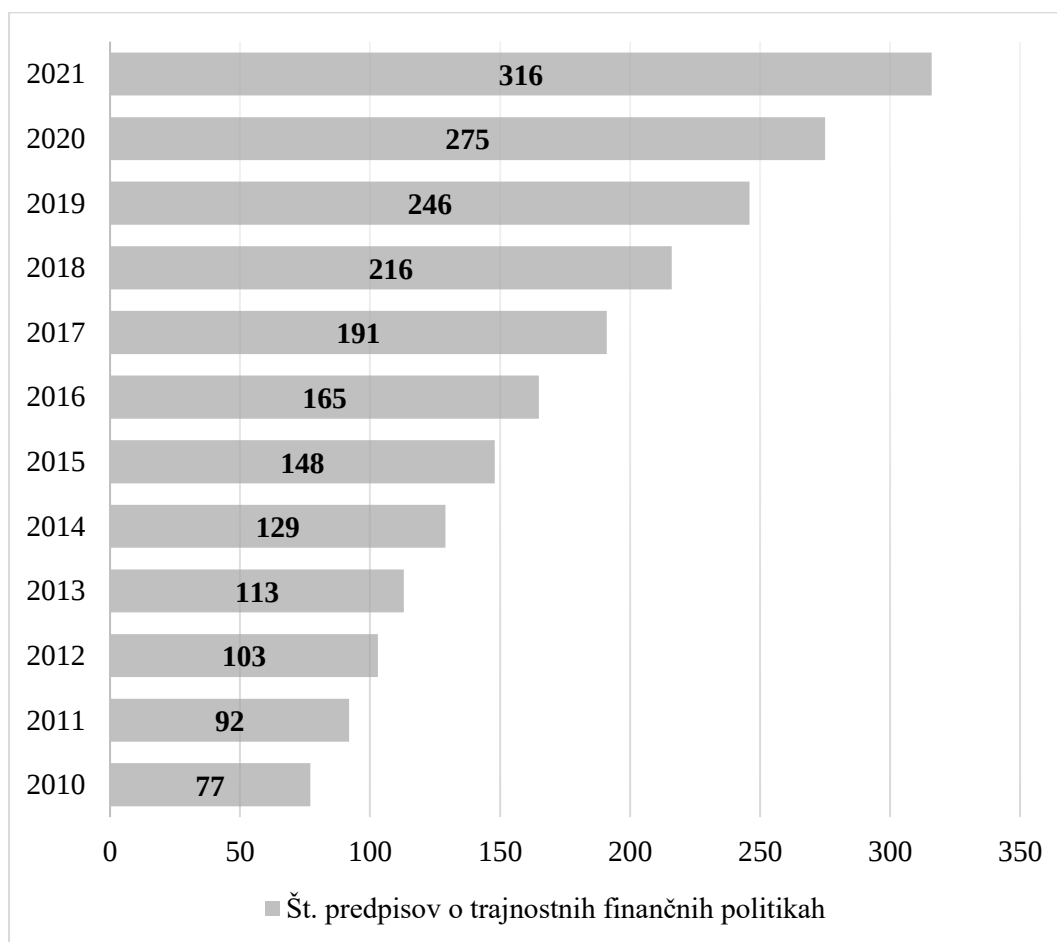
Deloitte (2023) navaja, da se morajo podjetja iz vseh panog prilagajati na vedno bolj trajnostno naravnane potrošnike. Prav tako na njih vplivajo vlagatelji in zaposleni, saj želijo, da imajo podjetja večjo vlogo pri pospeševanju prehoda na bolj trajnostne poslovne prakse. Pri tem pa morajo podjetja obvladovati tveganja in izkoristiti ustvarjene priložnosti, od povečanega ugleda in novih tokov prihodkov do boljšega obvladovanja tveganj in neprekinjenega poslovanja.

2.2 Politike na področju trajnostnega podjetništva

Skozi leta se spreminja in veča število politik na področju trajnostnega podjetništva. Večina držav sprejema nove zakone, v katerih je poudarek na trajnostnem podjetništvu. Visok porast finančnih produktov, ki so namenjeni trajnosti, kateri lahko pomagajo pri financiranju trajnostnega razvoja, je spremljalo širjenje načel in standardov. Slednji so spodbudili predvsem zasebni sektor in mednarodne pobude, kot ponazorjeno z velikim številom prostovoljnih standardov o izdelkih, razkritju in integraciji trajnosti (United Nations, 2022, str. 182).

Slika 2 prikazuje povečevanje števila predpisov na področju trajnosti od leta 2010 do leta 2021 v državah po vsem svetu. Trend naraščanja števila trajnostnih predpisov kaže na vedno večjo globalno ozaveščenost o pomenu trajnostnega razvoja.

Slika 2: Število predpisov o trajnostnih finančnih politikah, uvedenih po vsem svetu od leta 2010 do leta 2021

Vir: prirejeno po Statista (2022b).

V letu 2021 je bilo med 35 gospodarstvi, ki so predstavljala 93 % svetovnega bruto domačega proizvoda (BDP), skupaj 316 trajnostnih finančnih politik. V zadnjih letih postajajo vse bolj priljubljeni finančni produkti, ki so namenjeni trajnosti pri financiranju in izvajanju institucionalnih ciljev trajnostnega razvoja. Regulacija trajnostnih finančnih produktov je bila večinoma prostovoljna praksa zasebnega sektorja in mednarodnih pobud, ampak so v zadnjem času vlade začele uvajati predpise. V zadnjih petih letih je bilo ustvarjenih okoli 40 % politik, ki so obravnavale predvsem vrzeli v politikah na področjih, vključno s taksonomijami, standardi izdelkov in določanjem cen ogljika. Porast trajnostnih regulacij kaže na prepoznavanje izzivov, ki so povezani z okoljskimi, družbenimi in ekonomskimi vidiki poslovanja, ter potrebe po standardizaciji pristopov za zagotavljanje dolgoročnega pozitivnega vpliva na okolje in družbo. Države po svetu so začele prepoznavati, da je treba imeti uravnotežen pristop do gospodarske rasti, ki ne škoduje okolju in družbi (Statista, 2022b).

3 TRAJNOSTNI RAZVOJ

Trajnostni razvoj je bistveni vidik spodbujanja ciljev trajnostnega razvoja, ki zagotavljajo, da se viri, ki jih uporabljamo, ustrezno upravljajo za zadovoljevanje potreb sedanjosti, ne da bi pri tem ogrozili potrebe prihodnjih generacij. Pri tem trajnostni razvoj vključuje okoljske, družbene in ekonomske vidike razvoja, ki bi morali med seboj sodelovati pri ustvarjanju ravnovesja, da bi lahko zagotovili trajnostno prihodnost. Začetki trajnostnega razvoja so se začeli že v devetdesetih letih prejšnjega stoletja (Farny in Binder, 2021).

Pri trajnostnem razvoju je pomembno, da ohranja znotrajgeneracijsko enakost in razvija tudi medgeneracijsko pravičnost, ob tem pa priznava soodvisnost naravnega okolja, družbene blaginje in gospodarske uspešnosti. Trenutno dajejo poslovne dejavnosti prevelik poudarek zadovoljevanju trenutnih potreb, pri tem pa se ne upošteva omejitev planetarnih meja za trajnostni razvoj (Farny in Binder, 2021).

Glavni cilj trajnostnega razvoja je preoblikovati oziroma spremeniti poslovne prakse iz tistih, ki lahko lokalno ali globalno negativno škodijo okolju, negativno vplivajo na družbene vidike in zameglijo finančne podatke in metode poslovanja podjetja, v poslovne prakse, ki imajo lahko pozitivne in dolgotrajne učinke za vse vpletene na vseh treh področjih. Nekatera podjetja vidijo trajnost kot priložnost, da si s tem pridobijo ugled in javna priznanja, medtem ko za druga podjetja trajnost pomeni soočanje s poslovnimi praksami, ki bi na koncu lahko negativno vplivale na njihovo poslovanje (Beattie, 2023a).

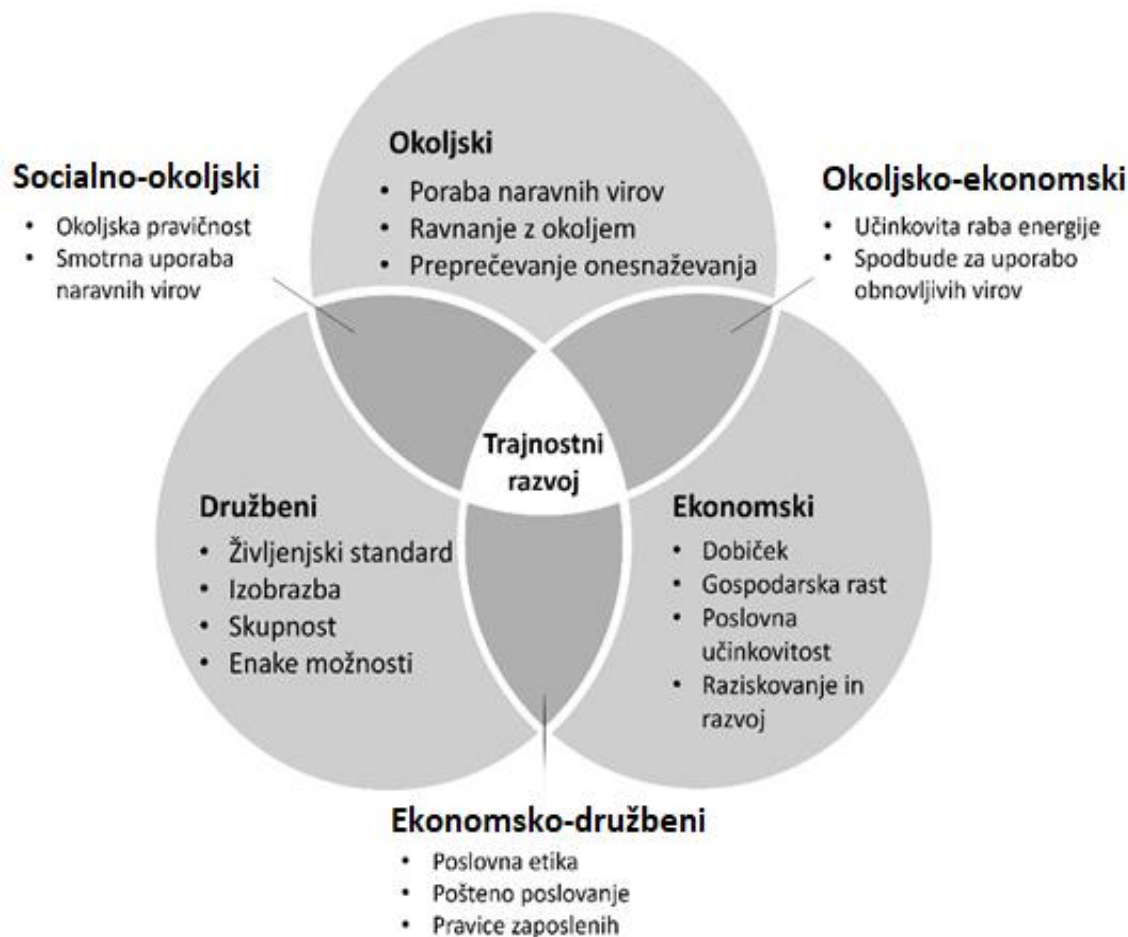
3.1 Trije vidiki trajnostnega razvoja

Stefańska (2021, str. 78–79) meni, da lahko pri analiziranju ciljev trajnostnega razvoja sklepamo, da ima trajnostni razvoj tri ključne stebre: (1) izboljšanje varstva okolja, (2) spodbujanje družbene odgovornosti, kot sta družbeni napredek in družbena rast, in (3) prizadevanje za povečanje ekonomske učinkovitosti, kot sta gospodarski razvoj in gospodarska rast. Čeprav se na prvi pogled zdi, da so vsi trije stebri med seboj z lahkoto usklajeni in da je trajnostni razvoj enostavno vpeljati in voditi v podjetju oziroma organizaciji, temu ni tako. V praksi to ne drži, ne na lokalni in ne na globalni ravni, prav tako pa ne na ravni organizacije oziroma podjetja.

Stebri trajnostnega razvoja so med seboj prepleteni in ne morejo obstati sami, ne da bi vplivali drug na drugega. To pomeni, da trajnostni razvoj zahteva celovit pristop in ko želi podjetje, organizacija, lokalna ali celo državna uprava oblikovati strategijo trajnostnega razvoja, mora upoštevati vse tri stebre za posamezen strateški cilj. Prav tako pa je treba analizirati in uravnotežiti medsebojne odnose med stebri. Na primer, stalna gospodarska rast je lahko škodljiva za družbeno blaginjo, če poteka na način, ki ne upošteva vloge podjetja v lokalni skupnosti in njegove družbene odgovornosti do vseh deležnikov,

vključno z okoljskim vidikom (Stefańska, 2021, str. 79–81). Na sliki 3 so prikazani vsi trije vidiki in njihove medsebojne povezave.

Slika 3: Trije vidiki trajnostnega razvoja – okoljski, ekonomski in družbeni

Vir: SIQ (brez datuma).

Celovit pristop k trajnostnemu razvoju pomeni, da podjetja razmišljajo dolgoročno, upoštevajo vpliv svojih dejavnosti na okolje in družbo ter se zavedajo, da so ekonomska, družbena in okoljska trajnost medsebojno povezane (Kristan Fazarinc, 2019). V nadaljevanju bom podrobneje opisala vsak vidik (okoljski, družbeni, ekonomski) posebej.

3.1.1 Okoljska odgovornost

Z okoljskega vidika trajnostni razvoj poudarja ohranjanje in odgovorno rabo naravnih virov, kar pomeni zmanjšanje emisij toplogrednih plinov, zaščito biotske raznovrstnosti in ohranjanje naravnih habitatov. Okoljska odgovornost je torej ideja, da morajo posamezniki in organizacije ustrezno skrbeti za naravne vire in ekosisteme okoli sebe. To pa vključuje spodbujanje trajnosti, zmanjšanje onesnaževanja in odpadkov ter splošno zmanjšanje

škodljivega vpliva na okolje. Okolje zagotavlja naravne vire, potrebne za spodbujanje gospodarske vzdržnosti, in podjetja se zanašajo na pridobivanje naravnih virov kot ekonomsko trajnostno. Prizadevanja za pridobivanje virov na ravneh, ki so trajnostne za okolje, bodo zagotovila tudi gospodarsko vzdržnost z nadaljnjo razpoložljivostjo virov (Allen, 2022). Okoljska trajnost je zmožnost okolja, da neomejeno podpira določeno raven kakovosti okolja in stopnje črpanja naravnih virov. Črpanje naravnih virov pa je največji dejanski problem na svetu in ker so posledice nereševanja problema zdaj zakasnjene, ima problem prenizko prioriteto za reševanje (Thwink, brez datuma).

Renko (2018, str. 37) pravi, da podjetja ne bi smela upoštevati le predpisov o varstvu okolja, ampak morajo tudi izvajati ekološke pobude, da bi ustvarila boljšo prihodnost za naslednje generacije, kar pa je tudi cilj trajnostnega razvoja. Ekološke pobude so poenostavljeni proizvodni procesi, učinkovito ravnanje z odpadki, vrste ogrevanja pisarn oziroma stavb, presoja uporabe klimatskih naprav v pisarniških prostorih, ravnanje z električno energijo v pisarniških prostorih (uporaba varčne razsvetljave oziroma dnevne svetlobe, namestitvev detektorjev gibanja in časovnih stikal na pogosto uporabljenih območjih in podobno), upravljanje rabe vode, sortiranje smeti in vrsta uporabljenih embalaže.

3.1.2 Družbena odgovornost

Z družbenega vidika se trajnostni razvoj osredotoča na ustvarjanje pravične in vključujoče družbe za vse udeležence. To pomeni zagotoviti, da ima vsakdo dostop do osnovnih storitev, kot so izobraževanje, zdravstvena oskrba in čista voda. Za podjetja bi lahko prizadevanja za ustvarjanje družbene vzdržnosti vključevala osredotočanje prizadevanj podjetja na zadrževanje zaposlenih namesto na ekonomske prioritete. Na primer, podjetje lahko poveča motivacijo in pripadnost zaposlenih, če bo vlagalo v njihovo dobro počutje, kar pa bo povečalo tudi gospodarske koristi za podjetja (Allen, 2022).

Thwink (brez datuma) opisuje družbeno vzdržnost kot zmožnost družbenega sistema, kot je država, družina ali organizacija, da deluje na določeni ravni družbene blaginje in harmonije za nedoločen čas. Problemi, ki nakazujejo, da je sistem družbeno nevzdržen, so vojna, revščina, vsesplošna krivica in nizka stopnja izobrazbe.

Za podjetja družbeno-trajnostni razvoj vključuje vodenje aktivne politike zaposlovanja, usmerjanje pozornosti na zaposlene, izboljšanje usposobljenosti zaposlenih in njihovo spodbujanje. Trenutno vse večja konkurenčnost in cenovno občutljive stranke menedžerje silijo v zamrzitev ali znižanje plač. Zato si podjetja pridobijo zvestobo zaposlenih z ustvarjanjem ustreznih delovnih pogojev. Družbeno-trajnostni razvoj vključuje tudi družbeno zavezanost, uresničeno s podpiranjem dobrodelnih organizacij, humanitarnimi akcijami, preprečevanjem socialne izključenosti z zagotavljanjem delovnih mest in izobraževanja, zdravstvene oskrbe ali boja proti diskriminaciji (Renko, 2018, str. 41).

3.1.3 Ekonomska odgovornost

Ekonomska odgovornost vključuje ustvarjanje novih delovnih mest, dobičkonosnost in pravilno obračunavanje ekosistemskih storitev za optimalno analizo stroškov in koristi. Raziskave kažejo, da ko gre za trg dela, visoke stopnje zaposlenosti koristijo tako gospodarstvu kot družbeni blaginji ljudi prek virov varnosti zagotavljanja zaposlitev. Na ta način lahko gospodarski dejavniki, ki zahtevajo, da podjetja potrebujejo zaposlene in da ljudje potrebujejo službe, spodbujajo tudi družbeno vzdržnost, če zaposlitev ljudem nudi varnost. Prizadevanja za večjo okoljsko trajnost lahko koristijo tudi ekonomski trajnosti organizacije. Na primer, recikliranje dragocenih materialov, kot so elektronski in tekstilni odpadki, lahko zniža stroške poslovanja in zmanjša intenzivnost pridobivanja virov, ki je potrebna za vzdrževanje podjetij (Allen, 2022).

Renko (2018, str. 39) poudarja, da ekonomska razsežnost trajnostnega razvoja obravnava sposobnost gospodarstva, da podpira določeno raven ekonomske proizvodnje. Nanaša se na preobrazbo v konkurenčno in dinamično, na znanju temelječe gospodarstvo, ob predpostavki, da je znanje, kot najdragocenejša dobrina, ključ do konkurenčnosti. Za podjetje ekonomski vidik pomeni potrebo po ustvarjanju in upravljanju odnosov s strankami in zaposlenimi etično in zakonito. Tako lahko podjetje sebi in svojim lastnikom zagotovi dolgoročne interese. Podjetje ne more biti vključeno v varstvo okolja ali podpiranje dobrodelnih organizacij, če te dejavnosti ovirajo njegovo finančno likvidnost.

3.2 Delujoče organizacije na področju trajnostnega razvoja

Organizacije, ki delujejo na področju trajnostnega razvoja, vplivajo na okoljske rezultate veliko bolj kot posamezniki. Ker delujejo hitro in neposredno, imajo lahko celo večji vpliv kot vlade. Prav tako imajo ključno vlogo pri reševanju socialno-okoljskih kriz. Institucije se zavzemajo za to, da bi bilo trajnostno podjetništvo še bolj razširjeno (Zwicker in drugi, 2022, str. 751–753). Po Kenton (2021), B lab (brez datuma), CDP (brez datuma), Fairtrade (brez datuma), United Nations Global Compact (brez datuma), Greenpeace (brez datuma), Rainforest Alliance (brez datuma) in World Wildlife Fund (brez datuma) obstaja veliko organizacij, ki delujejo na področju trajnostnega razvoja:

- **Agencija za varstvo okolja** (angl. Environmental Protection Agency – EPA): neodvisna izvršilna agencija vlade Združenih držav, ki je zadolžena za zadeve o varstvu okolja. Agencija objavlja podatke o kakovosti zraka in vode, podnebnih spremembah in nevarnih odpadkih;
- **B korporacija** (angl. B Corporation): certifikacijski program, ki daje oznako, da podjetja izpolnjujejo visoke standarde preverjanja uspešnosti in preglednosti glede dejavnikov, od ugodnosti zaposlenih in dobrodelnih dajatev do praks v dobavni verigi;
- **Projekt razkritja ogljika** (angl. Carbon Disclosure Project, v nadaljevanju CDP): organizacija zbira in objavlja informacije o emisijah toplogrednih plinov in drugih

okoljskih vidikih poslovanja velikih podjetij ter spodbuja trajnostno poslovanje. V zadnjih 20 letih so ustvarili sistem, ki je povzročil neprimerljivo sodelovanje pri okoljskih vprašanjih po vsem svetu;

- **Mednarodna pravična trgovina** (angl. Fairtrade International): organizacija, ki se zavzema za pristop pravične trgovine kmetom in delavcem. Omogoča jim večji nadzor nad življenjem in odločanje, kako vlagati v prihodnost. Organizacija podpira in izziva podjetja ter povezuje kmete in delavce, ki kupujejo njihove izdelke;
- **Globalni dogovor Združenih narodov**: pobuda Združenih narodov (v nadaljevanju ZN), ki spodbujajo podjetja, da upoštevajo in izvajajo deset načel trajnostnega razvoja v svojem poslovanju, prav tako predstavlja strateško politično pobudo za dejavnosti, ki so posvečene usklajevanju poslovanj in poslovnih strategij;
- **Zeleni mir** (angl. Greenpeace): organizacija se zavzema za ohranjanje okolja in podnebja, zaščito morskih ekosistemov, boj proti onesnaževanju in podporo obnovljivim virom energije;
- **Zavezništvo pragozdov** (angl. Rainforest Alliance): organizacija, ki razvija in izvaja dolgoročne programe ohranjanja in razvoja skupnosti v kritično pomembnih tropskih krajinah, kjer proizvodnja surovin ogroža zdravje ekosistemov, prav tako podpira trajnostno kmetovanje in proizvodnjo hrane;
- **Svetovni sklad za naravo** (angl. World Wildlife Fund – WWF): organizacija se zavzema za ohranjanje naravnih habitatov in biotske raznovrstnosti, povečanje trajnostnega upravljanja z naravnimi viri in zmanjšanje ogljičnega odtisa. Osredotoča se na šest ciljev: (1) ustvarjati podnebno odporen in brezogljichen svet, ki ga poganja obnovljiva energija, (2) dvojna neto razpoložljivost hrane, (3) ohranjanje najpomembnejših gozdov na svetu, (4) varna voda za ljudi in naravo, (5) zaščititi oceane in morski vir življenja ter (6) ohranjati ogrožene divje živali in divje kraje.

3.3 Cilji trajnostnega razvoja

Cilji trajnostnega razvoja (angl. Sustainable development goals, v nadaljevanju SDG) so cilji ZN, ki so v današnjem času splošno priznane smernice globalnega razvoja do leta 2030. Sprejeti so bili v ZN v New Yorku leta 2015. 17 ciljev trajnostnega razvoja je opredeljenih v 169 različnih indikatorjih. SDG pozivajo vlade, podjetja in javnost iz vseh držav, naj okrepijo prizadevanja za upiranje podnebnim spremembam, revščini, neenakosti, onesnaževanju okolja in drugim izzivom našega časa. Podjetnikom pomagajo pri prestrukturiranju poslovnih procesov. Združitev ciljev trajnostnega razvoja in korporativnih strategij trajnostnega razvoja zahteva preoblikovanje obstoječega informacijskega in analitičnega zagotavljanja procesa odločanja na podlagi socialnih, ekonomskih in okoljskih razsežnosti trajnostnega razvoja (Makarenko in Plastun, 2017).

SDG so akcijski načrt za ljudi, planet in blaginjo. Prizadevajo si tudi za krepitev splošnega miru v večji svobodi. Izkoreninjenje revščine v vseh njenih oblikah in razsežnostih, vključno s skrajno revščino, je največji svetovni izziv in nepogrešljiva zahteva za trajnostni

razvoj (United Nations, brez datuma). Slika 4 prikazuje vseh sedemnajst ciljev trajnostnega razvoja, ki spodbujajo ukrepanje na področjih, ki so ključnega pomena za družbo in okolje.

Slika 4: Cilji trajnostnega razvoja

Vir: OZN (brez datuma).

International Labour Organization (2023) navaja, da ima trajnostno podjetništvo ključno vlogo pri uresničitvi ciljev, saj si prizadeva za gospodarski uspeh s trajnostnimi praksami. Spodaj so po International Labour Organization (2023) zapisani glavni cilji, ki so tesno povezani s trajnostnim podjetništvom:

- cilj 8: dostojno delo in gospodarska rast: temelji na rasti in socialni pravičnosti ter je ključ za razvoj in spodbuja potrošnjo. Trajnostno podjetništvo prispeva k ustvarjanju novih zelenih delovnih mest in spodbuja gospodarsko rast;
- cilj 9: industrija, inovacije in infrastruktura: gospodarska rast, družbeni razvoj in podnebni ukrepi so odvisni od naložb v infrastrukturo, trajnostnega industrijskega razvoja in tehnološkega napredka. Trajnostno usmerjena podjetja s svojim delom prispevajo k inovacijam in razvoju;
- cilj 12: odgovorna poraba in proizvodnja: temelji na zagotavljanju vzorcev potrošnje in proizvodnje, kar je ključno za ohranjanje preživetja sedanjih in prihodnjih generacij. V interesu trajnostnih podjetij je cilj najti rešitve, ki bi omogočale trajnostne vzorce potrošnje in proizvodnje. Potrebno je razumevanje okoljskih in družbenih vplivov;
- cilj 13: podnebni ukrepi: podnebne spremembe bodo vplivale na ljudi po celem svetu. Podnebne spremembe povzročajo problem za Zemljo s toplogrednimi plini, saj se dogajajo prehitro. Če spremembe ne bodo nadzorovane, bodo izničile razvoj napredka,

ki je bil narejen v prejšnjih letih. Upoštevanje predpisov trajnostnega podjetništva pripomore k znižanju emisij toplogrednih plinov in prilagajanju na podnebne spremembe;

- cilj 17: partnerstva za doseganje ciljev: potrebno je sodelovanje vseh držav, da zagotovijo doseganje ciljev. Cilje trajnostnega razvoja je mogoče realizirati le z močno pomočjo globalnega partnerstva in sodelovanja. Trajnostno podjetništvo vključuje sodelovanje med več sektorji za spodbujanje trajnostnega razvoja.

3.4 Evropski zeleni dogovor

Decembra 2019 je predsednica Evropske komisije Ursula von der Leyen predstavila Evropski zeleni dogovor, ki vključuje niz političnih pobud za doseganje podnebne nevtralnosti in trajnostno ustvarjanje gospodarstva EU. Cilj Evropskega zelenega dogovora je podpirati podjetja, da postanejo vodilna v svetu na področju čistih izdelkov in tehnologij, ter zagotoviti pravičen in vključujoč prehod (Kougias in drugi, 2021). Evropska komisija je sprejela sklop predlogov, s katerimi bo podnebna, energetska, prometna in davčna politika EU pripravljena za zmanjšanje neto emisij toplogrednih plinov za najmanj 55 % do leta 2030 v primerjavi z ravnmi iz leta 1990 (European Commission, brez datuma b).

Crabbendam (2022) meni, da so podnebne spremembe in degradacija okolja grožnja Evropi in svetu. Prav tako Crabbendam (2022) meni, da bo Evropski zeleni dogovor za premagovanje teh izzivov spremenil EU v sodobno, z viri učinkovito in konkurenčno gospodarstvo ter zagotovil, da:

- do leta 2050 ne bo nobenih neto emisij toplogrednih plinov (z ambicijo postati prva podnebno nevtralna celina);
- gospodarska rast ne bo povezana z uporabo virov;
- nobena oseba in noben kraj ne bo ostal za sabo.

EU Business (2019) navaja, da bo Evropski zeleni dogovor izboljšal dobro počutje in zdravje državljanov in prihodnjih generacij z zagotavljanjem:

- svežega zraka, čiste vode, zdravih tal in biotske raznovrstnosti;
- prenovljenih, energetske učinkovitih stavb;
- zdrave in cenovno dostopne hrane;
- več javnega prevoza;
- čistejše energije in najsodobnejših čistih tehnoloških inovacij;
- dolgotrajnejših izdelkov, ki jih je mogoče popraviti, reciklirati in ponovno uporabiti;
- delovnih mest, primernih za prihodnost, in usposabljanja za prehod;
- globalno konkurenčne in odporne industrije.

Uresničevanje Zelenega dogovora se izvaja z ustvarjanjem različnih pobud, kar v praksi pomeni razvijanje raznolikih strategij, akcijskih načrtov, programov in podobnih ukrepov (Vesna-zelena stranka, 2022). Ključne pobude Zelenega dogovora so prikazane na sliki 5.

Slika 5: Glavne pobude Zelenega dogovora

Vir: Vesna-zelena stranka (2022).

Glavna cilja Zelenega dogovora sta neto ogljično nevtralna Evropska unija do leta 2050 in ločevanje gospodarske rasti in uporabe virov. Evropski zeleni dogovor sam po sebi ni zakon, ampak splošna politična strategija, oris ambicij in ciljev v različnih sektorjih politike (Constanze Fetting, 2020). Constanze Fetting (2020) opredeljuje osem ključnih področij Zelenega dogovora:

- povečanje podnebnih ambicij EU za leti 2030 in 2050;
- dobava čiste, cenovno dostopne in varne energije;
- mobilizacija industrije za čisto in krožno gospodarstvo;
- gradnja in obnova na energetske in z viri učinkovit način;
- ambicija ničelnega onesnaževanja za okolje brez strupenih snovi;

- ohranjanje in obnavljanje ekosistemov in biotske raznovrstnosti;
- od kmetije do vilic: pošten, zdrav in okolju prijazen prehranski sistem;
- pospeševanje prehoda na trajnostno in pametno mobilnost.

Evropski zeleni dogovor ima pomembne posledice za trajnostno podjetništvo. Spodaj so po European Commission (2021a), European Parliament (2023), European Commission (2021b) in Switch2green (brez datuma) zapisani ključni vplivi:

- Evropska komisija meni, da smo zadnja generacija, ki lahko pravočasno ukrepa glede podnebnih ciljev. Za doseganje cilja znižati porabo emisij za 55 % do leta 2030 je ključno trajnostno podjetništvo, saj lahko vsako podjetje po svoje prispeva k doseganju cilja;
- krožno gospodarstvo je model proizvodnje in potrošnje, ki vključuje souporabo, zakup, ponovno uporabo, recikliranje obstoječih materialov in izdelkov, dokler je to mogoče. Ko izdelek doseže največjo možno življenjsko dobo, se materiali reciklirajo v gospodarstvu, kjerkoli je to mogoče. Trajnostno podjetništvo ima ključno vlogo pri krožnem gospodarstvu;
- trajnostna podjetja lahko bistveno prispevajo s ponudbo rešitev za mobilnost, razvojem tehnologij in uporabo obnovljivih virov energije. V zadnjem času se je povečala inovacijska dejavnost v prometnem sektorju, ki pogosto sprejema nove in nastajajoče tehnologije;
- Evropski zeleni dogovor bo izboljšal počutje in zdravje državljanov za prihodnje generacije z zagotavljanjem svežega zraka, čiste vode in podobno. Trajnostno podjetništvo tako vključuje skrb za zaposlene, pravične delovne pogoje in pozitiven vpliv na družbo;
- finančna sredstva zagotavlja Evropska unija, ki spodbuja trajnostne projekte. Podjetja, ki so trajnostno naravnana, imajo dostop do sredstev, kar spodbuja razvoj in tehnologijo.

Evropski zeleni dogovor je priložnost za izboljšanje zdravja in dobrega počutja ljudi s preoblikovanjem gospodarskega modela. Načrt, ki je bil sprejet, določa, kako znižati emisije, obnoviti zdravje ljudi, zaščititi divje živali in kako ustvariti nove gospodarske priložnosti za kakovost življenja ljudi po svetu. Vsako podjetje predstavlja priložnost, da postane vodilno v prehodu na bolj trajnostno delovanje po predpisih Evropskega dogovora (European Commission, 2019).

4 POROČANJE O TRAJNOSTNEM RAZVOJU

Poročanje o trajnostnem razvoju podjetij je proces, pri katerem gre za redno objavljane trajnostnih procesov podjetij in napredek pri njihovem doseganju. Poročanje pomaga predvsem javnosti razumeti, kako podjetje prispeva k trajnostnemu razvoju. Trajnostna poročila vključujejo informacije, kakšne vire in strategije uporabljajo podjetja, da bodo v

prihodnosti postala bolj trajnostno naravnana. Poročila prav tako razkrijejo pozitivne in negativne učinke poslovanja podjetja glede na okolje (Beattie, 2023a).

Godemann in Michelsen (2011, str. 152–153) opisujeta, da poročanje o nefinančnih dejavnostih podjetij nakazuje pripravljenost komunicirati o družbenih vprašanjih in se ukvarjati z njimi. S tem poročanje služi za zagotavljanje dobrega odnosa z deležniki podjetja. Tista podjetja, ki razkrijejo informacije, imajo v povprečju manj trenj z dobavitelji, trgovci in javnimi organi. Podjetje lahko posledično pridobi konkurenčno prednost v primerjavi z drugimi podjetji, ki se ne ukvarjajo s trajnostnimi aktivnostmi ali svojih dosežkov ne prikažejo dovolj učinkovito. Poleg zunanje primerjalne analize s konkurenti ali vodji poročanja lahko za primerjavo podjetja uporabljajo notranje primerjalne procese in sisteme podjetja, poslovne enote, proizvodna mesta in podobno. Poročanje o trajnosti ima lahko ključno vlogo pri ustvarjanju preglednosti glede odgovornosti podjetja in primerjalni analizi uspešnosti podjetja.

4.1 Direktiva o nefinančnem poročanju

EU je v zadnjih nekaj letih dejavno spodbujala trdno preglednost v zvezi z vprašanji trajnosti. Razkritje družbenih in okoljskih informacij podpira merjenje, spremljanje in upravljanje nefinančne uspešnosti podjetij ter prispeva k prepoznavanju trajnostnih tveganj in povečanju zaupanja deležnikov. Sprejetje evropske direktive 2014/95/EU leta 2014, imenovane tudi NFRD, predstavlja odločilen korak pri razkrivanju informacij o trajnosti (Posadas in drugi, 2022, str. 27).

Leta 2017 je Evropska komisija izdala nezavezujoče smernice za podjetja glede uporabe direktive v skladu z zahtevami NFRD. V letu 2019 je dodala smernice, ki so se osredotočile predvsem na poročanje informacij, povezanih s podnebjem. Podjetja, ki uporabljajo okvire za poročanje, morajo jasno navesti, kateri okviri so bili uporabljeni, ampak NFRD ne zahteva obvezne uporabe določenega okvira ali standarda za poročanje (European Commission, 2021c). CPM view (brez datuma) v svojem članku pravi, da so podjetja, ki so od poslovnega leta 2018 začela poročati o nefinančnih informacijah, lahko izbirala med različnimi okviri poročanja, vključno z:

- integriranim poročanjem (angl. Integrated Reporting – IR);
- Odborom za trajnostne računovodske standarde (angl. Sustainability Accounting Standards Board – SASB);
- Odborom za standarde razkritja podnebja (angl. Climate Disclosure Standards Board – CDSB);
- CDP;
- Globalno pobudo za poročanje (angl. Global Reporting Initiative – GRI).

Na podlagi direktive NFRD morajo organizacije javno razkriti dokumente, vključujoč letna poročila, integrirana in trajnostna poročila, v različnih kategorijah razkritja. Vse organizacije morajo imeti s tem sistemom vzpostavljeno politiko za reševanje težav ali razlago, zakaj politika ne obstaja. Če organizacija nima politike, ki bi obravnavala katero od ključnih vprašanj, bi morala javno razkriti razlog, da se izogne negativni publiciteti in drugim povezanim stroškom (ESG Enterprise, brez datuma).

Izbira med različnimi standardi poročanja za podjetja pomeni, da ni enotnega okvira, kar omejuje in otežuje izdelavo primerjav. Izziv je zagotoviti zanesljive in podrobne informacije o družbenih in okoljskih vplivih podjetja ter splošni trajnosti poslovanja. Prav tako se domneva, da število podjetij, ki bi sicer morala poročati v skladu z NFRD, ni dovolj veliko, da bi lahko res izboljšali socialne in okoljske vplive evropskih podjetij, kar je sicer potrebno za doseganje ciljev Zelenega dogovora EU (CPM view, brez datuma).

Namen direktive NFRD je zagotoviti, da podjetja sprejemajo odgovorne odločitve in vodijo svoje poslovanje v skladu z družbeno odgovornimi načeli. Direktiva NFRD velja za podjetja, ki so javna delniška družba ali katerakoli druga družba, ki se šteje za veliko podjetje v skladu z nacionalnimi zakoni in predpisi, ki jih uporablja država članica (Hahnkamper-Vandenbulcke, 2021, str. 3). NFRD narekuje, da subjekti javnega interesa z več kot 500 zaposlenimi vključijo nefinančno izjavo v svoje letno poročilo. Ta zahteva velja tudi za vse evropske upravljavce premoženja, ki izpolnjujejo navedena merila (Dechert, 2020). Hčerinskim družbam ni treba pripraviti ločene izjave, če so podatki že vključeni v poročilo matične družbe, kar pomeni vključeni v družbo, ki nadzoruje upravljanje in poslovanje hčerinske družbe. Po ocenah je približno 11.400 podjetij zavezanih k izpolnjevanju zahtev NFRD (European Commission, 2021c).

European Parliament (2021) navaja, da morajo velika podjetja v skladu z NFRD objaviti informacije v zvezi z:

- okoljskimi zadevami;
- socialnimi zadevami in obravnavo zaposlenih;
- spoštovanjem človekovih pravic;
- bojem proti korupciji in podkupovanju;
- raznolikostjo v upravnih odborih podjetij (glede na starost, spol, izobrazbo in poklicno ozadje).

NFRD zahteva, da podjetja razkrijejo informacije v obsegu, ki je potreben za razumevanje razvoja, uspešnosti, položaja in vpliva dejavnosti oziroma podjetja. Podjetja ne samo, da bi morala razkriti, kako lahko vprašanja trajnosti vplivajo na podjetje (tveganja od zunaj navznotraj), ampak tudi, kako podjetja vplivajo na družbo in okolje (tveganja od znotraj navzven). To predstavlja tako imenovano »dvojna pomembnost«. Ugotovljeno je bilo, da

je ta koncept težko izvajati, saj so številne zainteresirane strani trdile, da direktiva ne vključuje opredelitve koncepta pomembnosti (European parliament, 2021).

Služba Vlade Republike Slovenije za zakonodajo (brez datuma) v 70. členu Zakona o gospodarskih družbah (ZGD) navaja direktivo NFRD, ki pravi, da v skladu s 70.c členom: »Subjekt javnega interesa, katerega povprečno število zaposlenih v poslovnem letu je na bilančni presečni dan večje od 500, vključi v svoje poslovno poročilo tudi izjavo o nefinančnem poslovanju, ki, v kolikor je potrebno za razumevanje razvoja, uspešnosti in položaja družbe ter učinka njenih dejavnosti, vsebuje vsaj informacije o okoljskih, socialnih in kadrovskih zadevah, spoštovanju človekovih pravic ter v zadevah v zvezi z bojem proti korupciji in podkupovanju, vključno s/z:

- kratkim opisom poslovnega modela družbe;
- opisom politik družbe glede navedenih zadev, med drugim v zvezi z izvajanjem postopkov skrbnega pregleda;
- rezultati teh politik;
- glavnimi tveganji v zvezi z navedenimi zadevami, ki so povezana z dejavnostmi družbe, vključno z njenimi poslovnimi odnosi, proizvodi ali storitvami, kadar je to ustrezno in sorazmerno, ki bi lahko povzročili resne škodljive učinke na teh področjih, ter načini, kako družba upravlja ta tveganja;
- ključnimi nefinančnimi kazalniki uspešnosti, pomembnimi za posamezne dejavnosti.«

Po zasnovani direktivi NFRD se je trajnost v podjetjih zelo povečala. Povezava med trenutnim pravnim okvirom in naraščajočo potrebo trgov po več informacijah podjetij, povezanih s trajnostjo, sčasoma postaja vse bolj očitna (Cleary Gottlieb, 2021). Število regulativnih pobud, ki zahtevajo nefinančna razkritja, narašča zelo hitro. Med letoma 2013 in 2018 se je število evidentiranih predpisov, ki zadevajo nefinančna vprašanja, povečalo za kar 72 % (Datamaran, brez datuma).

Cuomo in drugi (2022) v svoji raziskavi pojasnjujejo, da so njihove ugotovitve pokazale, da direktiva NFRD pozitivno vpliva na število podjetij, ki objavljajo poročila o trajnosti, in tista, ki se nanašajo na družbena in okoljska področja. Raziskava prav tako dokazuje moderacijo, ki jo imajo sprejetje poročanja o družbeni odgovornosti podjetij, velikost podjetij, obveznost zagotavljanja poročanja o družbeni odgovornosti podjetij, naložbe podjetij v raziskave in razvoj, število analitikov, ki spremljajo podjetje, in moč pravnega sistema države glede učinkov direktive NFRD na družbeno odgovorne prakse, ki so jih sprejela podjetja EU. Poleg tega kaže tudi, da so se podjetja, ki so sprejela poročanje o družbeni odgovornosti podjetij, po sprejetju direktive NFRD soočila z nižjim sistematičnim tveganjem in stroški lastniškega kapitala.

Izmed vseh podjetij, ki poročajo v skladu z direktivo NFRD, jih le malo poroča o trajnostnih tveganjih in odpornosti, medtem ko številna, ki to storijo, kljub temu ne razkrijejo vseh

informacij, ki so resnično pomembne za uporabnike (»uporabniki« so nadzorniki, vlagatelji, upravljalci premoženja, posojilne institucije in drugi deležniki podjetja). Ko se poroča o informacijah o trajnosti, pogosto niso niti dovolj zanesljive niti dovolj primerljive (Cleary Gottlieb, 2021).

Sprejetje direktive NFRD je bil velik korak k večji transparentnosti poslovanja in odgovornosti glede družbenih in okoljskih vprašanj, ampak uporabniki nefinančnih informacij, predvsem vlagatelji in organizacije civilne družbe, zdaj zahtevajo več informacij in boljše informacije podjetij o njihovi družbeni in okoljski uspešnosti ter vplivih. Poleg tega obstaja svetovni trend z veliko različnih organizacij in zainteresiranih strani, ki pozivajo k razmisleku o novem regulativnem pristopu k nefinančnemu poročanju (European Parliament, 2021).

Zahteve NFRD so bile velikokrat kritizirane s strani raziskovalcev, saj pravijo, da so preveč splošne glede vrste informacij, ki jih morajo podjetja sporočiti. Poročilo o pregledu učinkovitosti NFRD, ki ga je objavila Evropska komisija, skupaj s preverjanjem ustreznosti okvira EU za javno poročanje, prav tako navaja omejitve glede primerljivosti in doslednosti informacij o trajnosti. NFRD prav tako omogoča precejšnjo prožnost v zvezi z načinom poročanja o nefinančnih informacijah, saj se lahko podjetja pri pripravi svojih nefinančnih izkazov zanašajo na mednarodne, evropske ali nacionalne okvire. Posvetovanja leta 2020 o pregledu direktive NFRD so poudarila, da ta množica možnih standardov povzroča zmanjšano primerljivost in preglednost informacij. Kot odgovor na izid posvetovanj je Komisija junija 2020 pooblastila Svetovalno skupino za finančno poročanje (angl. European Financial Reporting Advisory Group, v nadaljevanju EFRAG), da zagotovi priporočila za nov sklop zavezujočih standardov poročanja o trajnostnem razvoju za vso EU (Cleary Gottlieb, 2021).

4.2 Direktiva o poročanju o trajnostnem razvoju

Evropska komisija je 21. aprila 2021 sprejela predlog direktive CSRD, ki bo od proračunskega leta 2024 dalje nadomeščala direktivo NFRD. CSRD je predlagana direktiva Evropske komisije o poročanju o trajnostnem razvoju podjetij (Kapotwe in drugi, 2022).

IBM (2023) v svojem članku navaja, da sta dolgoročno glavna cilja CSRD izboljšati splošno trajnost EU in zmanjšati podnebno tveganje. V skladu z Evropskim zelenim dogovorom, ki navaja cilj podnebne nevtralnosti do leta 2050 in ostale pomembne trajnostne cilje, bo poročanje pomagalo zagotoviti konkurenčno in odporno industrijo, čiste tehnološke inovacije, prenovljene energetske učinkovite zgradbe in čistejšo energijo.

Namen direktive CSRD je izboljšati in posodobiti obstoječo direktivo NFRD ter zagotoviti, da podjetje poroča o trajnostnih zadevah na enoten, pregleden in primerljiv način. Direktiva CSRD bo tako nadomestila in bistveno razširila obseg obstoječega poročanja o trajnosti v

skladu s trenutno veljavo Evropske unije, pravila o trajnostnem poročanju, ki so določena v zbirko direktiv in uredb, vključno z direktivo NFRD (Kapotwe in drugi, 2022).

Dydon AI (2022) navaja, da je glavna prednost CSRD, da dejansko pomaga vlagateljem in potrošnikom, pa tudi državnim organizacijam in drugim zainteresiranim stranem, da pravilno ocenijo in ovrednotijo nefinančno uspešnost podjetij. Druga prednost CSRD je tudi, da spodbuja velika podjetja, da dajejo večji pomen svojim prizadevanjem za družbeno odgovornost. Crabbendam (2022) opisuje ostale prednosti za podjetja:

- racionalizacija in preglednost, ki sta ključnega pomena za vsako poročanje. CSRD bo zmanjševal tveganje zelenega pranja (angl. greenwashing) in zagotavljal preglednost zunanjim deležnikom, ne glede na to, ali so to vlagatelji ali potrošniki;
- poročanje bo dajalo večjo resničnost oziroma točnost podatkov, priložnost za privabljanje zunanjih naložb ter primerljivost in posledično konkurenčnost na trgu;
- zaradi direktive CSRD bo trajnostno poročanje standardna praksa in del vsakdanjega poslovanja podjetij. To pomeni, da bodo podjetja lahko sodelovala pri sprejemanju konkretnih podnebnih ukrepov in dokazovala, da njihovo poslovanje temelji na trajnostnih praksah, s tem ko bodo spremljali njihovo izvajanje.

Crabbendam (2022) navaja, da bodo podjetja dolžna predstaviti informacije, ki zajemajo:

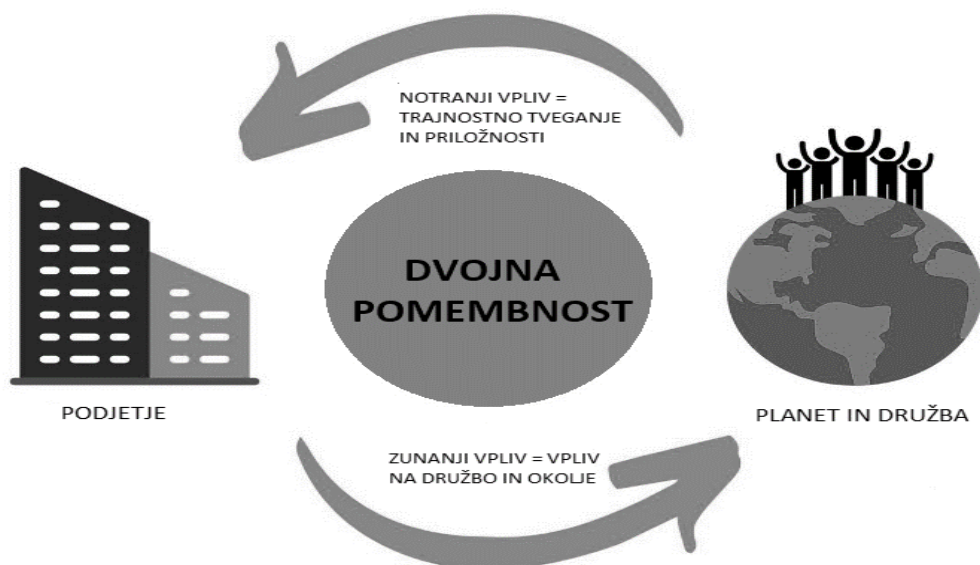
- kvalitativno (opisno) kot tudi kvantitativno (številčno) oceno;
- informacije, ki segajo v prihodnost in zajemajo preteklost;
- podatke, ki temeljijo na kratkoročnih, srednjeročnih in dolgoročnih vidikih.

IBM (2023) opisuje, da CSRD od podjetij zahteva, da v letna poročila vključijo nefinančne informacije, ki so povezane s trajnostjo. To vključuje informacije o tem, kako podjetja obravnavajo socialna, okoljska in upravljavka vprašanja v svojih operacijah in dobavnih verigah. Vsa poročila CSRD morajo izpolnjevati standard tako imenovane dvojne pomembnosti, podobno kot pri NFRD. Kar pa pomeni, da morajo organizacije poročati o:

- **pomembnosti vpliva:** vpliv, ki ga imajo ali bodo verjetno imela podjetja na vprašanja trajnosti glede na planet (naravo) in na družbo (to so podatki o emisijah ogljika, raznolikosti delovne sile in spoštovanju človekovih pravic);
- **finančni pomembnosti:** vpliv, ki ga imajo ali bodo verjetno imele zadeve trajnosti na finance organizacije oziroma podjetja (to so podatki o denarnih tokovih, tveganjih in dostopu do financiranja).

Dvojna pomembnost je torej prepoznavanje vseh potencialnih, tako negativnih kot pozitivnih vplivov na ljudi in okolje, povezanih z delovanjem podjetja in njegovo vrednostno verigo (IBM, 2023). Na sliki 6 je prikazana dvojna pomembnost in njen vpliv na planet (naravo) in družbo ter podjetje.

Slika 6: Dvojna pomembnost

Vir: prirejeno po Ecochain (2023).

Podjetja bodo morala poročati o svojem vplivu na okolje, socialne in človekove pravice ter upoštevati načela dobrega upravljanja. Direktiva CSRD bo predstavila večji poudarek na podnebnih spremembah in prehodu v zeleno gospodarstvo ter načrtovanju in sprejemanju ukrepov, ki bodo prispevali k zmanjšanju ogljičnega odtisa, prav tako pa bo prispevala k povečanju trajnostnega razvoja (Kapotwe in drugi, 2022). Večina organizacij bo izvedla dvojno oceno pomembnosti kot prvi korak k skladnosti s CSRD (IBM, 2023). V tabeli 2 so prikazana glavna razkritja na podlagi CSRD.

Tabela 2: Razkritja na podlagi CSRD

Okoljska vprašanja	Socialna vprašanja in vprašanja zaposlenih
Spoštovanje človekovih pravic	Boj proti korupciji in podkupovanju

Vir: prirejeno po Cleary Gottlieb (2021).

Direktiva CSRD predpostavlja, da podjetja poleg podnebja razkrijejo tudi druge vrste vplivov na okolje. CSRD v svojem predlogu standardov sledi taksonomiji EU za druge zahtevane informacije o vplivu na okolje in te so (Ecochain, 2023):

- blažitev podnebnih sprememb;
- prilagajanje podnebnim spremembam;
- vodni in morski viri;

- krožno gospodarstvo;
- onesnaženja;
- biotska raznovrstnost in ekosistemi.

European Commission (brez datuma a) navaja, da bo moral na podlagi CSRD poročati širši nabor velikih podjetij, tudi mikro, mala in srednje velika podjetja (v nadaljevanju MSP), ki kotirajo na borzi, vse skupaj približno 50.000 podjetij. Nova pravila bodo potrošnikom, vlagateljem in drugim zainteresiranim stranem zagotovila dostop do informacij, ki jih potrebujejo za oceno naložbenih tveganj. Ta tveganja izvirajo iz podnebnih sprememb in drugih vprašanj trajnosti. Ustvarila se bo kultura transparentnosti o vplivu podjetij na ljudi in okolje. Z uskladitvijo informacij, ki jih bo treba zagotoviti, se bodo podjetjem srednjeročno do dolgoročno zmanjšali stroški poročanja.

Crabbendam (2022) navaja, da bo CSRD veljal za vsa:

- podjetja, ki kotirajo na organiziranih trgih v EU (razen mikropodjetja, ki kotirajo na borzi), in velika podjetja. CSRD ima za uvrščanje velikih podjetij tri kriterije. Za veliko podjetje je treba zagotoviti vsaj dva od treh naslednjih kriterijev: več kot 250 zaposlenih, nad 40 milijonov EUR prometa in več kot 20 milijonov EUR bilančne vsote. Ta podjetja bodo morala upoštevati tudi informacije na ravni podružnic;
- MSP, ki kotirajo na borzi, čeprav bo do 2028 obstajalo prehodno obdobje, ko se bodo lahko MSP odjavila, ampak če bodo upoštevala CSRD, bodo imela velike koristi;
- podjetja zunaj EU z neto prometom v višini 150 milijonov EUR v EU in z vsaj eno podružnico v Uniji.

European Commission (2023) pravi, da je cilj evropskih standardov poročanja o trajnosti (v nadaljevanju ESRS), ki so bili sprejeti 31.7.2023, določiti informacije o trajnosti, ki jih mora podjetje razkriti v skladu z direktivama NFRD in CSRD. ESRS določa informacije, ki jih mora podjetje razkriti o svojih materialnih vplivih, tveganjih in priložnostih v zvezi z okoljsko-socialnimi zadevami in vprašanji trajnosti upravljanja. ESRS od podjetij ne zahteva, da razkrijejo kakršne koli informacije o okoljskih, socialnih in upravljavskih temah, ki jih pokriva ESRS, če je podjetje temo ocenilo kot nepomembno. Informacije, razkrite v skladu z ESRS, omogočajo uporabnikom razumeti materialni vpliv podjetja na ljudi in okolje ter materialnih učinkov trajnostnih zadev na razvojno uspešnost in položaj podjetja. Po European Commission (2023) obstaja 12 standardov:

- ESRS 1: Splošne zahteve;
- ESRS 2: Splošna razkritja;
- ESRS E1: Podnebne spremembe;
- ESRS E2: Onesnaževanje;
- ESRS E3 Vodni in morski viri;
- ESRS E4: Biotska raznovrstnost in ekosistemi;

- ESRS E5: Uporaba virov in krožno gospodarstvo;
- ESRS S1: Lastna delovna sila;
- ESRS S2: Delavci v vrednostni verigi;
- ESRS S3: Prizadete skupnosti;
- ESRS S4: Potrošniki in končni uporabniki ter
- ESRS G1 Poslovno ravnanje.

ESRS 1 (Splošne zahteve) določa splošna načela, ki se uporabljajo pri poročanju v skladu z ESRS, in sama ne določa posebnih zahtev glede razkritja. ESRS 2 (splošna razkritja) pa določa bistvene informacije, ki jih je treba razkriti ne glede na to, katero zadevo trajnosti obravnavamo. ESRS 2 je obvezen za vsa podjetja v okviru CSRD. Vsi drugi standardi ter posamezne zahteve po razkritju so predmet ocene pomembnosti. To pomeni, da bo podjetje poročalo samo o relevantnih informacijah in lahko izpusti informacije, ki niso relevantne za njegov poslovni model in dejavnost (European Commission, 2023).

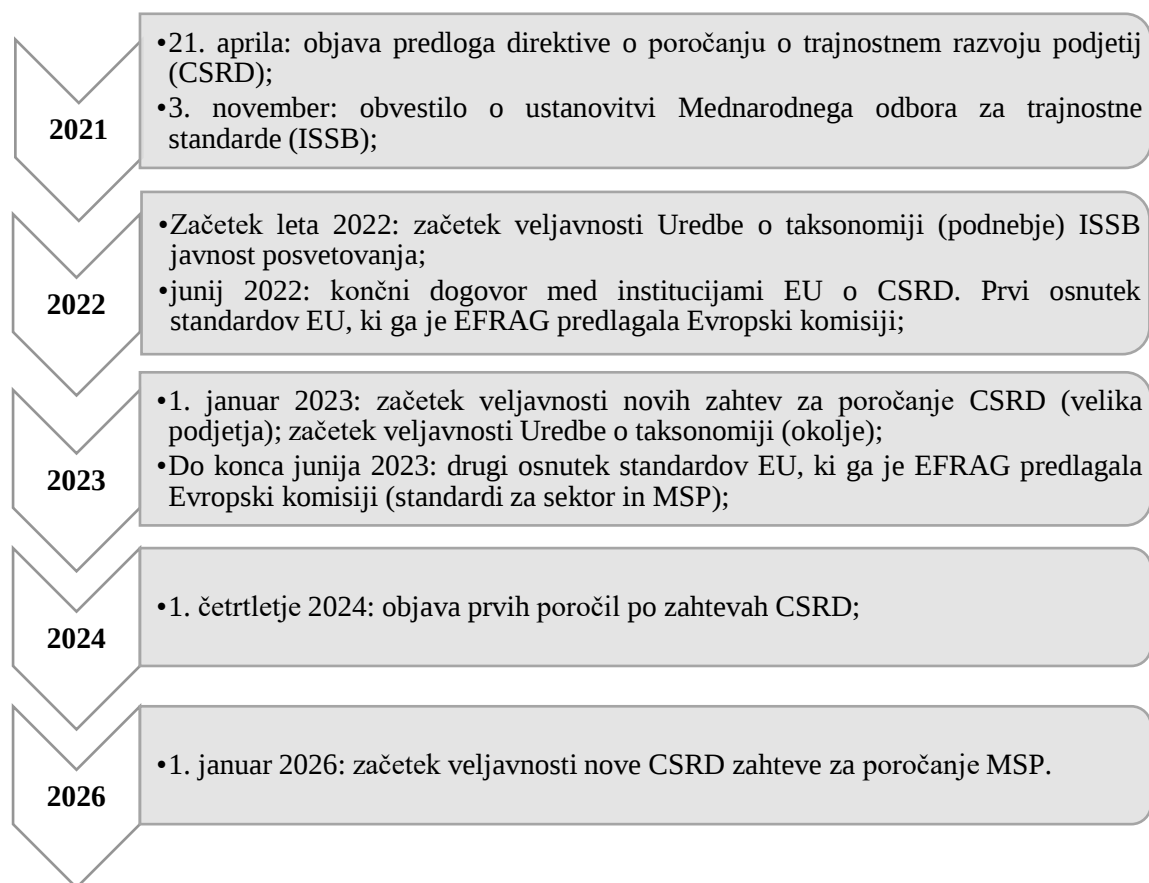
CSRD vključuje tudi obveznosti za pridobitev zagotovil za trajnostno poročanje s strani neodvisnega ponudnika storitev. Vse je predpisano skladno s standardi trajnostnega poročanja. S tem se bo zagotovila natančnost in zanesljivost predstavljenih informacij (Crabbendam, 2022). Predlog za CSRD uvaja zahtevo po reviziji informacij v poročilih s strani tretjih oseb in zahteva, da zakoniti revizorji letno poročajo pristojnim organom. Treba je poročati, kateri prihodki, med prihodki iz nerevizijskih storitev, so bili ustvarjeni iz zagotovljenega poročanja o trajnosti. Pregled podrobneje opredeljuje podatke, ki jih bodo morala podjetja razkriti, ter predstavlja nove in popolnejše zahteve glede poročanja. Prav tako bodo morala podjetja zagotoviti informacije o svoji strategiji, poslovnem modelu, ciljih in angažiranosti upravnega odbora in vodstva (Ribeiro Duarte in Araújo Matias, 2022).

Skladnost bo na začetku zelo pomembna, saj bo zahtevala, da revizor zagotovi omejeno zagotovilo, ki temelji predvsem na predstavitev organizacije. Ampak bo v prihajajočih treh letih glede na CSRD postopoma uvedena zahteva po razumnem zagotovitlu, ki temelji na revizorjevem lastnem pregledu in razumevanju delovanja organizacije, procesov in nadzora (IBM, 2023). Ribeiro Duarte in Araújo Matias (2022) v članku navajata, da CSRD izvaja zahtevo po vključitvi trajnostnih informacij v poročilo o upravljanju in obvezuje preverjanje letnih in konsolidiranih trajnostih poročil, kadar jih izvaja zakoniti revizor, ki revidira posamezne računovodske izkaze. Podjetja bodo prav tako dolžna poročati v skladu z obveznimi standardi EU o trajnostnem poročanju. Predlog za CSRD vključuje obvezno poročanje v digitalni obliki v skladu z Evropsko direktivo o enotnem elektronskem formatu. To naj bi zagotovilo jasen format za poročanje, ki je zdaj po NFRD poln številnih samosvojih formatov, kar bo omogočalo boljše razumljivost in lažjo primerjavo med podjetji (Farbstein, 2023).

4.3 Časovnica CSRD

Politika trajnostnega poročanja v Evropi napreduje z izjemno hitrostjo, ki temelji na pregledu NFRD z direktivo CSRD in razvoju evropskih standardov poročanja o trajnosti. Časovnica na sliki 7 povzema ključne pretekle in prihodnje dogodke v zvezi z direktivo CSRD.

Slika 7: Časovnica CSRD

Vir: prirejeno po CDSB (2022).

Grant Thornton (2023) navaja pravila o CSRD, ki se bodo začela uporabljati med letoma 2024 in 2028:

- **od 1. januarja 2024:** za velika podjetja v javnem interesu, z več kot 500 zaposlenimi, za katera že velja NFRD;
- **od 1. januarja 2025:** za velika podjetja, za katera trenutno ne velja NFRD, ki izpolnjujejo vsaj dva od naslednjih kriterijev: več kot 250 zaposlenih in/ali 40 milijonov EUR prometa in/ali 20 milijonov EUR bilančne vsote;

- **od 1. januarja 2026:** za MSP in druga podjetja, ki kotirajo na borzi, male in nekompleksne kreditne institucije ter lastne zavarovalnice; MSP se lahko do leta 2028 odpovejo;
- **od 1. januarja 2028:** za podjetja iz tretjih držav z neto prometom nad 150 milijonov EUR, če (1) ima hčerinsko podjetje, ki velja za veliko podjetje v EU, (2) ima hčerinsko družbo z dolžniškimi ali lastniškimi vrednostnimi papirji, navedenimi na borzi, ki je bila urejena z EU, in (3) je lastnik pomembne podružnice EU z neto prometom, ki presega 40 milijonov EUR.

Leto začetka poročanja in na podlagi podatkov katerega leta bodo podjetja morala začeti poročati se razlikujejo glede na skupine organizacij: velika podjetja, za katera velja NFRD, velika podjetja, za katera ne velja NFRD, MSP in podjetja iz tretjih držav. V tabeli 3 so prikazana leta, od kdaj naprej bo posamezna skupina organizacij morala začeti poročati in na podlagi podatkov katerega leta bodo morale poročati.

Tabela 3: Leto začetka poročanja za posamezne skupine organizacij

Organizacija/leto	Leto začetka poročanja po CSRD:	Poročanje na podlagi podatkov iz leta:
Velika podjetja, za katera velja NDRD	2025	2024
Velika podjetja, za katera ne velja NFRD	2026	2025
MSP	2027	2026
Podjetja iz tretjih držav	2029	2028

Vir: prirejeno po Crabbendam (2022).

4.4 Razlike med direktivama NFRD IN CSRD

Evropska komisija se je odločila za posodobitev direktive NFRD, saj meni, da sedanja pravila niso dovolj stroga in da bi se razširila na več področij, kot so okoljske spremembe in trajnostni razvoj (KPMG, 2021). V tabeli 4 so bolj podrobneje opisane glavne razlike med direktivo NFRD in direktivo CSRD glede na to, kdaj je stopila v veljavo, za katera podjetja velja, koliko podjetij mora poročati na podlagi posamezne direktive, kakšen je obseg zahtev za poročanje, ali je neodvisno zagotovilo tretje osebe obvezno in kje ter v kakšni obliki morajo podjetja poročati.

Tabela 4: Razlike med direktivo NFRD in direktivo CSRD

	Direktiva NFRD	Direktiva CSRD
Kdaj je stopila v veljavo?	Poslovno leto: 2018	Poslovno leto: 2023 – Poslovno leto 2023: prvi sklop standardov poročanja o trajnostnem razvoju (osnutki standardov na voljo sredi leta 2022) – Poslovno leto 2024: drugi sklop standardov poročanja o trajnostnem razvoju – Sprejetje direktive EU v zakonodaji držav članic: 1. december 2022
Za katera podjetja velja?	Velike družbe javnega interesa z več kot 500 zaposlenimi	Subjekti javnega interesa so: – kotirane družbe, – banke in zavarovalnice, – vsa velika podjetja, ki izpolnjujejo vsaj 2 od 3 kriterijev: 250 zaposlenih in/ali 40 milijonov € prometa in/ali 20 milijonov € skupnih sredstev. Opomba: MSP, ki kotirajo na borzi, dobijo dodatna 3 leta za uskladitev.
Za koliko podjetij velja direktiva?	11.400	50.000 (pokriva več kot 75 % celotnega prometa podjetij v EU)
Kakšen je obseg zahtev za poročanje?	Podjetja morajo poročati o: – varstvu okolja, – družbeni odgovornosti in obravnavi zaposlenih, – spoštovanju človekovih pravic, – boju proti korupciji in podkupovanju, – raznolikosti v upravnih odborih podjetij (glede na starost, spol, izobrazbo in poklicno ozadje).	Dodajanje dodatnih zahtev glede: – koncepta dvojne pomembnosti: trajnostno tveganje (vključno s podnebnimi spremembami), ki vpliva na podjetje, in vpliv podjetij na družbo in okolje; – postopka izbire pomembnih tem za zainteresirane strani; – več informacij, usmerjenih v prihodnost, vključno s cilji in napredkom pri njih; – razkritja informacij v zvezi z nematerialnimi sredstvi (socialni, človeški in intelektualni kapital); – poročanja v skladu z Uredbo o razkritju trajnostnih financ in Uredbo EU o taksonomiji.

se nadaljuje

Tabela 4: Razlike med direktivo NFRD in direktivo CSRD (nad.)

	Direktiva NFRD	Direktiva CSRD
Ali je neodvisno zagotovilo tretje osebe obvezno?	Neobvezno (za večino držav; v nekaterih državah del zakonskih revizijskih zahtev)	Obvezno – omejena raven zagotovila Vključno z: – integracija v revizorjevo poročilo, – vključitvijo ključnega revizijskega partnerja, – obsegom vključitve taksonomije EU in postopka za prepoznavanje ključnih pomembnih informacij.
Kje naj podjetja poročajo?	Vključeno v letno poročilo	Vključitev v poslovno poročilo
V kakšni obliki naj podjetja poročajo?	Spletna ali PDF različica	Predložiti v elektronski obliki (v formatu XHTML v skladu z uredbo Evropskega enotnega elektronskega formata (angl. European Single Electronic Format, v nadaljevanju ESEF))

Vir: prirejeno po KPMG (2021).

Zahteve glede poročanja na podlagi CSRD bodo usklajene z zahtevami iz NFRD. Poleg NFRD so uvedene naslednje glavne teme (CPM view, brez datuma):

- podrobneje opisan koncept dvojne pomembnosti – poročanje o vplivu podjetja na družbo in okolje ter o trajnostnih tveganjih, s katerimi se podjetje sooča (na primer zaradi podnebnih sprememb in pomanjkanja virov);
- oblikovanje dolgoročnih okoljskih, socialnih in upravljavskih ciljev in politik;
- skrbnost njegovega delovanja in dobavne verige;
- razkritje podatkov o neopredmetenih sredstvih (socialni, človeški in intelektualni kapital);
- integrirano poročanje in obvezno zunanje zagotovilo.

IBM (2023) navaja, da CSRD nadgrajuje NFRD na več pomembnih načinov:

- na podlagi CSRD bo moralo poročati veliko več podjetij (približno 50.000 podjetij, na podlagi NFRD pa jih je poročalo okoli 11.400);
- CSRD zahteva revizijo tretje osebe (v skladu z NFRD je revizija tretjih oseb neobvezna za večino podjetij);
- poročanje na podlagi CSRD je širšega obsega (poročila morajo zajemati trajnostne cilje, obvladovanje tveganj in priložnosti, s poudarkom na načrtovanju za naprej, medtem ko NFRD podjetjem omogoča večjo prilagodljivost pri poročanju informacij o trajnosti);
- CSRD zahteva samostojno poročilo (poročanje NFRD je mogoče vključiti kot del letnega poročila podjetja);
- CSRD zahteva posebno elektronsko obliko (poročila morajo biti predložena v obliki ESEF/XHTML, medtem ko NFRD podjetjem omogoča, da izberejo želeno obliko).

4.5 Poročanje o trajnostnem razvoju po svetu

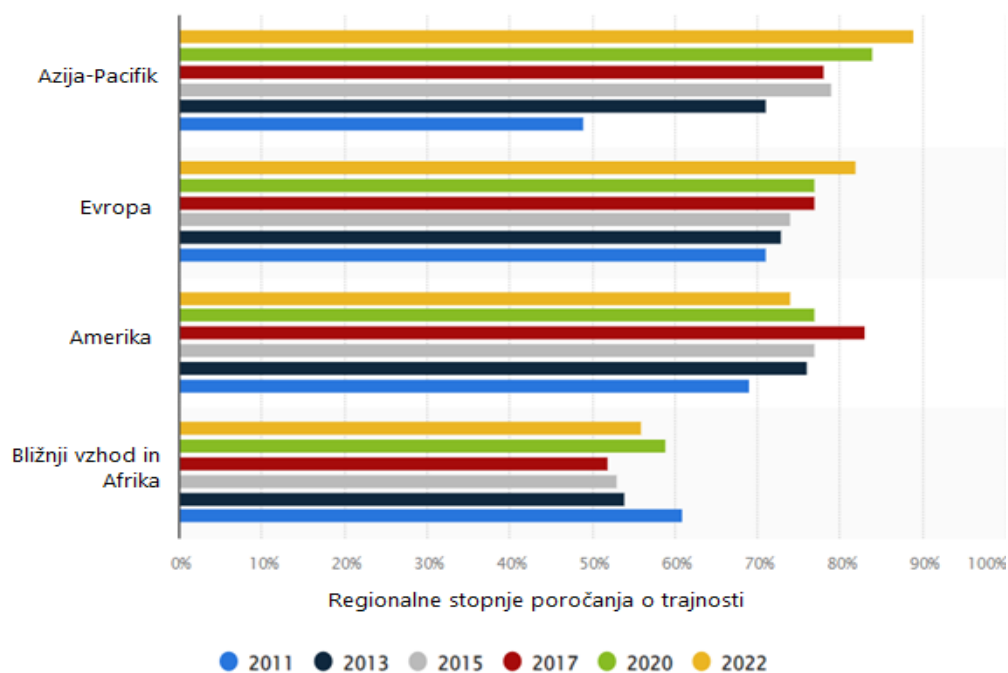
Poročanje o trajnostnem razvoju podjetij je v zadnjih letih postalo vse pomembnejša tema, saj se vse več podjetij zaveda, da morajo prevzeti odgovornost za svoje vplive na okolje in družbo. Trajnostno poročanje se nanaša na prakso razkrivanja informacij o trajnostni uspešnosti podjetja, vključno z njegovimi okoljskimi, družbenimi in ekonomskimi vplivi (KPMG, brez datuma).

Obstaja več razlogov, zakaj se podjetja ukvarjajo s poročanjem o trajnosti. Ena glavnih motivacij je izboljšanje njihovega ugleda in odnosov z deležniki. Z izkazovanjem zavezanosti trajnosti lahko podjetja povečajo zvestobo strank, pritegnejo vlagatelje in izboljšajo podobo svoje blagovne znamke. Poročanje o trajnostnem razvoju lahko pomaga podjetjem tudi pri prepoznavanju področij za izboljšave in določanju ciljev za prihodnjo uspešnost. Drugo pomembno gonilo poročanja o trajnosti je skladnost s predpisi. Številne države so uvedle zakone, ki od podjetij zahtevajo, da razkrijejo nekatere okoljske in družbene informacije, kot so emisije toplogrednih plinov ali delovne prakse. Z

upoštevanjem teh predpisov se lahko podjetja izognejo globam in drugim pravnim posledicam (Watchwire, 2022).

V svetovnem merilu obstajajo podobni mehanizmi poročanja. Na primer, v Združenih državah ima Komisija za vrednostne papirje in borzo (angl. Securities and Exchange Commission – SEC) pravila o poročanju o okolju, družbi in upravljanju in jih namerava razširiti na podnebna tveganja. Medtem ima Združeno kraljestvo Delovno skupino za finančna razkritja, povezana s podnebjem (angl. Task Force on Climate-related Financial Disclosures – TCFD). Toda EU je med temi državami vodilna glede tega, kako obsežno in ambiciozno je poročanje, kar dokazuje z direktivama NFRD in CSRD (Crabbendam, 2022). Na sliki 8 je prikazan odstotek stopnje poročanja o trajnostnem razvoju po posameznih celinah med letoma 2011 in 2022.

Slika 8: Stopnje poročanja o trajnostnem razvoju podjetij po vsem svetu od 2011 do 2022 po regijah

Vir: prirejeno po Statista (2022c).

Kot lahko opazimo na sliki, je imela azijsko-pacifiška regija največjo stopnjo rasti v poročanju o trajnostnem razvoju, saj se je s približno 50 % podjetij pomaknila na skoraj 90 % podjetij, ki se ukvarjajo s poročanjem o trajnostnem razvoju. Bližnji vzhod in Afrika sta bili edini regiji, ki sta doživeli regresijo, saj se je število podjetij, ki sodelujejo pri poročanju o trajnostnem razvoju, od leta 2011 do 2022 zmanjšalo za 5 %. V Evropi pa vidimo, da vsako leto narašča število poročanj, na kar ima velik vpliv EU (Statista, 2022c).

4.6 Poročanje o trajnostnem razvoju v velikih gospodarskih družbah v Sloveniji

Bureau Veritas (2022) poroča, da je v Sloveniji trajnost vse pomembnejša, saj podjetja prilagajajo prakse, da bi zadovoljila standarde trajnostnega razvoja. Veliko slovenskih podjetij je soočenih z izzivi prilagajanja in vključitvijo trajnostnih elementov v poslovna poročila. Pri delu se osredotočajo na družbeno odgovornost, okoljske vidike in gospodarsko učinkovitost. V Sloveniji je ključno, da se izpolnjujejo zahteve nacionalne zakonodaje, ki ima določbe o trajnosti.

Jordan (2023) meni, da slovenska podjetja stremijo k pomembnosti trajnostnega poslovanja. S tem se jim povečuje učinek na zelenih tehnologijah, socialni odgovornosti in trajnostnem razvoju na ravni podjetja. Poleg prizadevanja podjetij k trajnostnem razvoju se tudi nacionalne institucije in nevladne organizacije v Sloveniji vključujejo v prakse in zagotavljanje transparentnega poslovanja. Skupni cilj je pravilno oblikovanje okolja, ki spodbuja odgovorno poslovanje in zmanjšuje negativne vplive na okolje.

Članek o obravnavanju trajnostno usmerjenega podjetništva v Sloveniji, IPMMP, govori o tem, da je okoli 40 % slovenskih podjetnikov glede na leto 2021 dejalo, da so pričeli ravnati v skladu s cilji ZN. Postavljene smernice so si zadali tudi sami, kar bi jim pomagalo pri določenih trajnostnih ciljih. Kar 85 % podjetnikov v zgodnji fazi in 83 % uveljavljenih podjetnikov izraža zavedanje o družbenem vplivu ter 92 % podjetnikov v zgodnji fazi in 89 % uveljavljenih podjetnikov izraža zavedanje o okoljskih vplivih pri sprejemanju odločitev. Rezultati postavljajo slovenske podjetnike na prva mesta v Evropi (IPMMP, brez datuma).

Dejansko stanje je, da je število podjetnikov, ki so vključili trajnostne ukrepe v svoje poslovanje, precej manjše. Okoli 37 % novih podjetnikov in 42 % uveljavljenih podjetnikov v Sloveniji je sprejelo ukrepe, ki bi pomagali zmanjševati negativne vplive na okolje. Za sprejemanje ukrepov za pozitiven vpliv na družbo so številke še nižje, saj jih je vključilo le 30 % novih podjetnikov in 19 % uveljavljenih podjetnikov. V zadnjih letih je veliko povečanje pomena trajnostnega razvoja po celem svetu. Velika podjetja so se začela bolj zavedati, kako pomemben je trajnostni razvoj, in izvajajo številne ukrepe za družbeno odgovorno poslovanje, s čimer zmanjšujejo svoj vpliv na okolje. V Sloveniji je viden naraščaj števila podjetij, ki dajejo večji pomen trajnostnemu razvoju in tudi družbeni odgovornosti (IPPMP, brez datuma).

V nadaljevanju je prikazana analiza, kako bo CSRD vplivala na velike gospodarske družbe v Sloveniji, kako bo spremenila njihov proces in kaj obvezno poročanje pomeni za velike gospodarske družbe v Sloveniji.

5 RAZISKAVA VPLIVA CSRD NA VELIKE GOSPODARSKE DRUŽBE V SLOVENIJI

5.1 Metodologija

Teoretični del magistrskega dela, ki je bil predstavljen do zdaj, je vseboval tematiko o trajnostnem podjetništvu, trajnostnem razvoju ter poročanju o trajnostnem razvoju. Ta tematika je pomembna, da bomo lažje razumeli empirični del magistrskega dela, kjer bom prikazala analizo anketnega vprašalnika, ki temelji na sprejemanju direktive CSRD s strani velikih gospodarskih družb v Sloveniji.

Namen analize je pridobiti vpogled v pripravljenost velikih gospodarskih družb v Sloveniji na področju trajnostnega poročanja ter ugotoviti, kako se bodo podjetja odzvala na novo direktivo CSRD.

Cilji raziskave je prikaz rezultatov in ugotovitev, kako se bodo velike gospodarske družbe v Sloveniji prilagodile na trajnostno poročanje in kakšen vpliv bo to imelo na trajnost, vlaganje in poslovanje podjetij. Cilj je ugotoviti, kako podjetja menijo, da bo CSRD vplival na njihovo podjetje in s katerimi izzivi se bodo morala soočiti.

Raziskovalna vprašanja, na katera sem poskušala odgovoriti, so:

- Kako bo CSRD vplivala na usmerjenost podjetij k trajnosti?
- Katere pozitivne koristi na poslovanje podjetij bo prinesla direktiva CSRD?
- S katerimi težavami oziroma izzivi se bodo velike gospodarske družbe v Sloveniji spopadale zaradi direktive CSRD?

5.2 Metode zbiranja in analiza podatkov

Za empirični del sem naredila anketni vprašalnik, ki sem ga nato poslala 200 velikim gospodarskim družbam v Sloveniji, ki bodo morale od leta 2025 naprej obvezno poročati na podlagi direktive CSRD. V prilogi 1 je prikazan celotni anketni vprašalnik.

Populacija analize je 200 velikih gospodarskih družb v Sloveniji, ki bodo v prihodnje morale obvezno poročati o trajnostnem razvoju. V tem kontekstu se velika podjetja opredeljujejo kot tista, ki imajo 250 ali več zaposlenih, ustvarijo vsaj 40 milijonov EUR prihodka in/ali imajo več kot 20 milijonov EUR kapitala (Honzak, 2017). Da bi izbrala vzorec podjetij, sem uporabila naključni pristop. Za pridobitev informacij o številu zaposlenih, prihodkih in kapitalu sem si pomagala s spletnim portalom Gvin. Ko sem imela podatke o naključno izbranih velikih gospodarskih družbah v Sloveniji, sem na spletu poiskala njihove poštne naslove in jim posredovala anketni vprašalnik.

Anketa je neposredno zbiranje podatkov preko anketnega vprašalnika, ki ga sestavljajo vnaprej pripravljena vprašanja, pri katerih je predvidena oblika odgovora. Obstaja več načinov anketiranja: osebni intervju, telefonska anketa, poštna anketa in spletna anketa (Bregar in drugi, 2005). Za raziskavo sem izbrala spletno anketo, saj menim, da je ta način anketiranja najhitrejši in najbolj interaktiven. Najhitrejši način je, saj je anketirancu posredovan direktno na poštni naslov in pri tem ni potreben dodaten čas (sestane, dogovori, vožnja ...). Spletna anketa je najbolj interaktiven način zato, ker je enostavna za uporabo, prav tako pa so bili pri nekaterih sklopih ponujeni kratki opisi, kako mora anketiranec odgovoriti na določena vprašanja, tako da za anketiranca ni bilo nejasnosti ali težav pri odgovarjanju na vprašanja.

Anketni vprašalnik sem naredila preko spletne strani 1KA, saj se mi je ta način vprašalnika zdel za podjetja najbolj dostopen in najlažji za reševati. Prav tako nisem želela, da bi reševanje podjetjem vzelo preveč časa. Čas reševanja anketnega vprašalnika je bil v povprečju od 4 do 6 minut.

Anketa je bila podjetjem poslana v mesecu juniju 2023, preden so se sprejeli ESRS, zato anketni vprašalnik ne vsebuje vprašanj o teh standardih. Anketni vprašalnik je sestavljen iz treh sklopov in štirinajstih vprašanj. Prvi sklop je vseboval splošna vprašanja o samem podjetju, drugi sklop je vseboval sedem vprašanj, na katera so morala podjetja odgovoriti na podlagi Likertove lestvice (sploh se ne strinjam, se ne strinjam, se niti ne strinjam niti strinjam, se strinjam, povsem se strinjam), tretji sklop pa je vseboval tri vprašanja z odprtimi tipi odgovorov, kjer so lahko anketirana podjetja izrazila svoje mnenje.

5.3 Rezultati analize

Na anketni vprašalnik sem od 200 podjetij dobila povratno informacijo od 35 podjetij, kar predstavlja 17,5 % celotnega vzorca. Delež sodelujočih podjetij je zmeren, ampak sem lahko kljub temu od anketiranih podjetij pridobila ključne informacije za izbrano analizo.

5.3.1 Prvi sklop anketnega vprašalnika

Prvi sklop v anketnem vprašalniku je vseboval štiri vprašanja, ki so bila splošne narave, saj sem želela izvedeti splošne informacije o anketiranih podjetjih. Ker je bil anketni vprašalnik anonimen, sem želela izvedeti vsaj splošne podatke o podjetjih, ki so reševala anketo. Vprašanja so bila:

- Koliko zaposlenih je trenutno v vašem podjetju?
- V kateri panogi posluje vaše podjetje?
- Ali ste do zdaj v svojih letnih poročilih že poročali o trajnostnem razvoju?
- Ali ste že slišali za direktivo CSRD?

Pri prvem vprašanju, ki se je navezovalo na število zaposlenih, sem dobila različne odgovore, in sicer so bili odgovori od 260 do 9000 zaposlenih. Povprečje odgovorov na vprašanje, koliko zaposlenih je v podjetju, je bilo 1193 zaposlenih. Ta razpon podatkov kaže na to, da so v raziskavi sodelovala podjetja z različnim obsegom zaposlenih v svojih podjetjih.

Glede na drugo vprašanje sem izvedela, da so anketo reševala podjetja, ki prihajajo iz naslednjih panog:

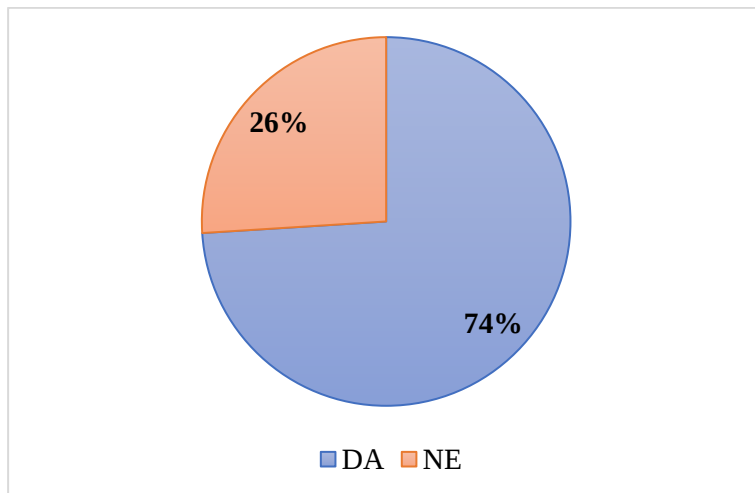
- elektroindustrija,
- informacijska tehnologija (IT),
- avtomobilska industrija,
- proizvodnja izdelkov iz gume in plastike,
- papirno predelovalna industrija,
- predelava barvnih kovin,
- predelovalne dejavnosti,
- trgovina na drobno z lastnimi motornimi gorivi,
- industrija,
- šport in oprema,
- farmacija,
- kemija,
- mehatronika,
- trgovina,
- živilsko predelovalna,
- promet/logistika,
- telekomunikacije,
- proizvodnja namiznega stekla,
- oskrba s pitno vodo, odvajanje in čiščenje odpadnih voda, ravnanje z odpadki,
- proizvodnja elektromotorjev, generatorjev in transformatorjev.

Po zgornjih informacijah so podjetja, ki so reševala anketo, z veliko različnih področij, kar je pozitivna stvar pri raziskavi, saj sem tako dobila vpogled v različne panoge. Zanimivo je, da je bilo največ podjetij, ki so sodelovala v anketnem vprašalniku, iz panoge elektroindustrija, in to kar 7.

Na tretje vprašanje, ali so v svojih letnih poročilih do zdaj že poročali o trajnostnem razvoju, je 26 podjetij odgovorilo z »DA«, medtem ko 9 podjetij do zdaj v letnih poročilih še ni poročalo. To pomeni, da 74 % anketiranih podjetij v svojih letnih poročilih že poroča o trajnostnem razvoju. Ta podjetja se bodo v prihodnje lažje in uspešnejše soočila z novo direktivo CSRD, saj imajo že zdaj vodene analize in se ukvarjajo s trajnostjo. Medtem pa bodo imela podjetja, ki še ne poročajo o trajnostnem razvoju, več težav pri sledenju in

uveljavljanju pravil glede na CSRD. Na sliki 9 je prikazan delež odgovorov na vprašanje, ali ste do zdaj v letnih poročilih že poročali o trajnostnem razvoju.

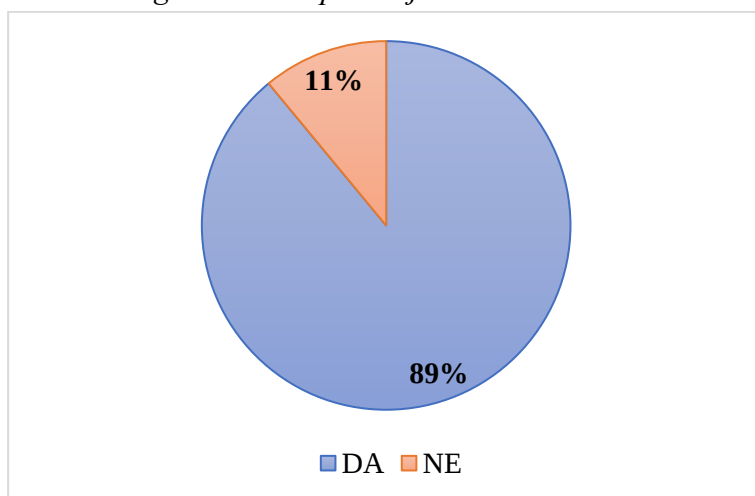
Slika 9: Frekvenca odgovorov na vprašanje: Ali ste do zdaj v svojih letnih poročilih že poročali o trajnostnem razvoju?

Vir: lastno delo.

Zadnje vprašanje v prvem sklopu se je navezovalo na CSRD, in sicer, ali so že slišali za to direktivo. 89 % anketiranih podjetij je že slišalo za direktivo, medtem ko 11 % vseh anketiranih podjetij še ni slišalo zanjo. Glede na to, da bodo v prihodnje vsa anketirana podjetja morala obvezno poročati v skladu s CSRD, se mi zdi zanimivo, da nekatera do zdaj še niso slišala za to direktivo. To pomeni, da so podjetja premalo ozaveščena o CSRD. Na sliki 10 je prikazan delež odgovorov na vprašanje, ali ste že slišali za CSRD.

Slika 10: Frekvenca odgovorov na vprašanje: Ali ste že slišali za direktivo CSRD?

Vir: lastno delo.

5.3.2 Drugi sklop anketnega vprašalnika

Drugi sklop vprašanj v anketnem vprašalniku je zajemal uporabo Likertove lestvice. Anketirana podjetja so izražala svoje mnenje glede vprašanj, povezanih s CSRD. Vprašanja so bila vezana na **trajnost**, kot na primer, kakšen vpliv bo imela direktiva CSRD na trajnostno naravnost v podjetju, na družbeno odgovornost in kakšen vpliv bo imela na okolje. Eno od vprašanj se je nanašalo na **vlaganje**, in sicer, ali bodo podjetja morala vlagati v nove tehnologije. Zadnja tri vprašanja pa so se nanašala na **poslovanje** podjetij, in sicer, kako lahko CSRD vpliva na podobo njihovih blagovnih znamk, ali bodo podjetja morala spremeniti svoje poslovne procese in kako bo direktiva vplivala na njihovo finančno uspešnost.

Lestvica odgovorov na vprašanja je vsebovala odgovore od »sploh se ne strinjam (1)« do »popolnoma se strinjam (5)«. V tem sklopu je bilo sedem vprašanj, ki so obravnavala različne vidike CSRD. Vprašanja so bila:

- 1.) Ali lahko podjetje izboljša svojo naravnost k trajnosti zaradi zahtev obveznega poročanja?
- 2.) Ali bo obvezno poročanje spremenilo pristop vašega podjetja k družbeni odgovornosti?
- 3.) Ali bo obvezno poročanje spremenilo pristop vašega podjetja k vplivu na okolje?
- 4.) Ali bo obvezno poročanje spodbudilo k vlaganju v trajnostne prakse in tehnologije?
- 5.) Ali bo obvezno poročanje vplivalo na ugled in podobo blagovnih znamk vašega podjetja?
- 6.) Ali boste morali spremeniti poslovne procese, da bo poslovanje bolj usmerjeno k trajnosti?
- 7.) Ali menite, da bo obvezno poročanje vplivalo na finančno uspešnost podjetja v prihodnosti?

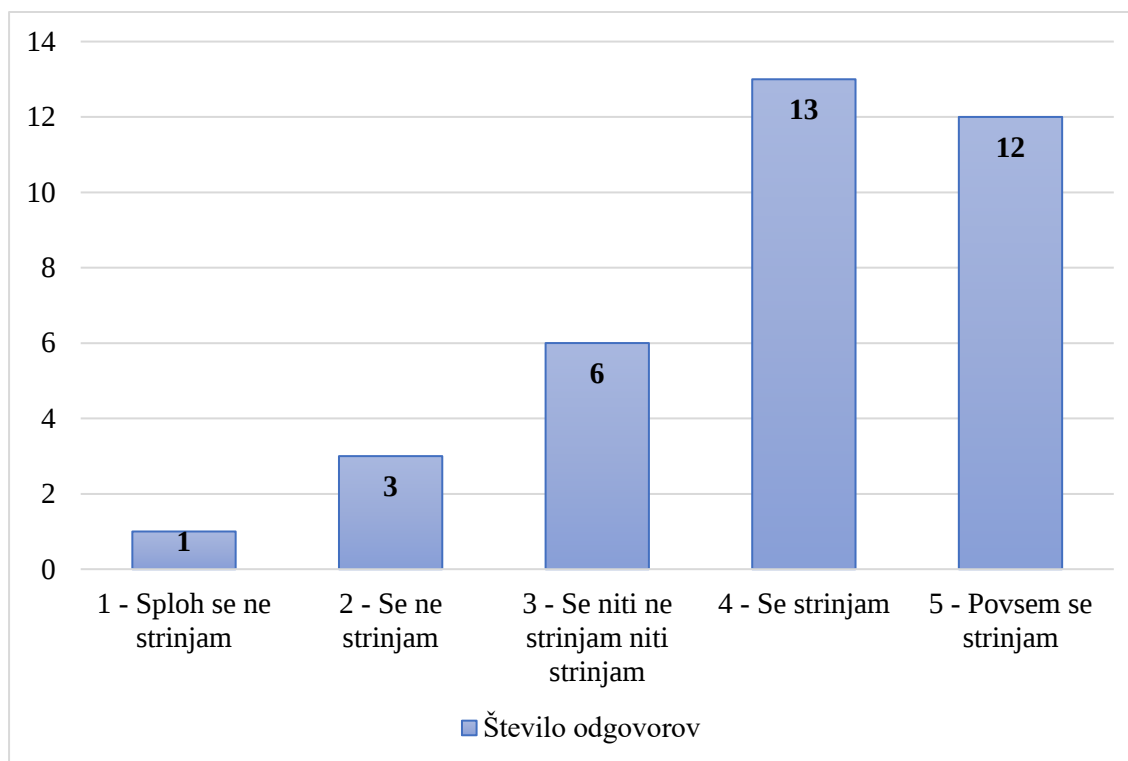
1.) Ali lahko podjetje izboljša svojo naravnost k trajnosti zaradi zahtev obveznega poročanja?

Pri prvem vprašanju, ki se je nanašalo na možnost izboljšanja naravnosti podjetja k trajnosti zaradi CSRD, je bil najpogostejši odgovor »se strinjam«, in sicer je 13 anketiranih podjetij odgovorilo tako. Drugo največje število odgovorov pa je bilo »povsem se strinjam«, in sicer 12 odgovorov. Večina podjetij (skupno 71,42 %) verjame, da ima obvezno poročanje po direktivi CSRD potencial izboljšati njihovo usmerjenost k trajnosti. Povprečje vseh odgovorov (od 1 – sploh se ne strinjam do 5 – povsem se strinjam) je 3,91, kar pomeni, da se anketirana podjetja v povprečju nagibajo k odgovoru »se strinjam«.

Trajnostna naravnost pomeni stopnjo zaskrbljenosti glede varstva okolja in družbene odgovornosti. Visoka trajnostna naravnost omogoča podjetju, da poveča operativno učinkovitost in prihrani stroške (Sung in Park, 2018). CSRD ima potencial spodbujati

celovit pristop k trajnosti in prispevati k dolgoročni trajnosti podjetij, s čimer se strinjajo tudi podjetja. Na sliki 11 je prikazano število posameznih odgovorov na vprašanje, ali lahko podjetje izboljša svojo naravnost k trajnosti zaradi zahtev obveznega poročanja.

Slika 11: Ali lahko podjetje izboljša svojo naravnost k trajnosti zaradi zahtev obveznega poročanja?

Vir: lastno delo.

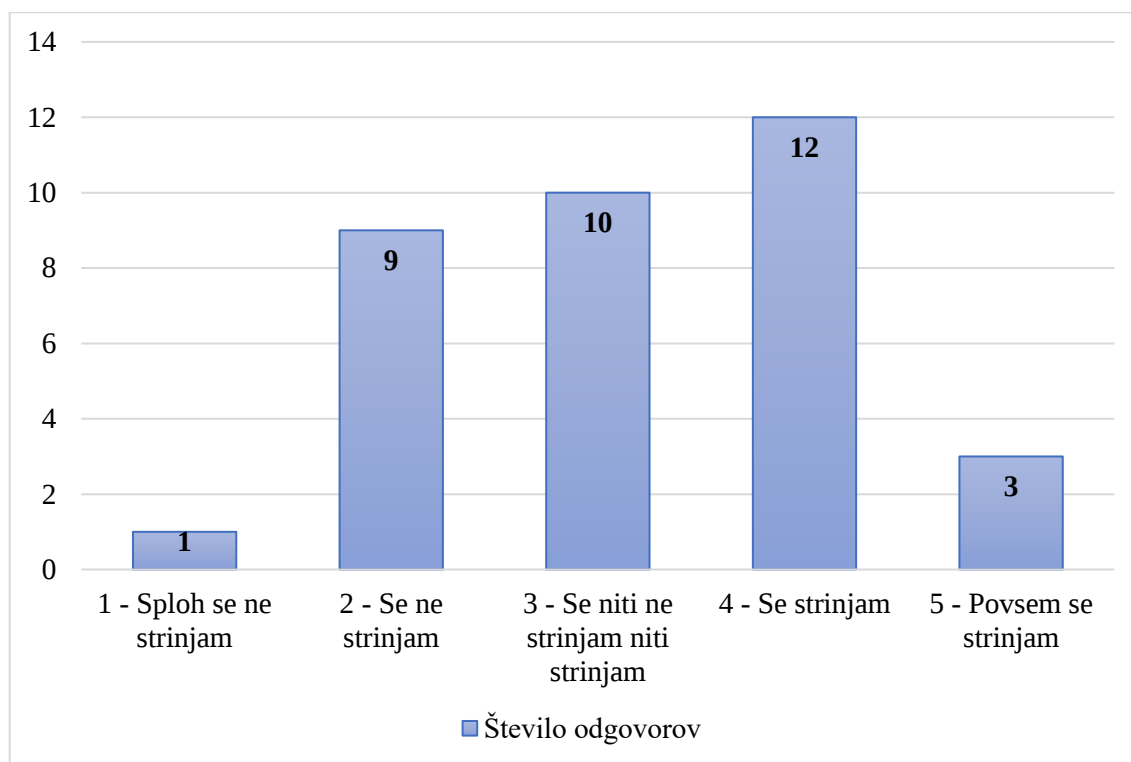
2.) Ali bo obvezno poročanje spremenilo pristop vašega podjetja k družbeni odgovornosti?

Pri drugem vprašanju, ki se nanaša na spremembo pristopa podjetja k družbeni odgovornosti zaradi obveznega poročanja, je bil najpogostejši odgovor, tako kot pri prvem vprašanju, »se strinjam«, in sicer 12 odgovorov, drugi najpogostejši odgovor pa je bil »se niti ne strinjam niti strinjam« z 10 odgovori. Povprečje vseh odgovorov (od 1 – sploh se ne strinjam do 5 – povsem se strinjam) je 3,2, torej se anketirana podjetja v povprečju najbolj nagibajo k odgovoru »se niti ne strinjam niti strinjam«.

Družbena odgovornost pomeni, da podjetja poleg maksimiranja dobička delujejo na način, ki koristi družbi. To pomeni, da lahko podjetja spodbujajo prostovoljstva, izvajajo spremembe, ki koristijo okolju, se vključijo v dobrodelnost ali poslujejo etično. Pomembno je, da podjetja te dejavnosti vključijo v svoj poslovni model (Ganti, 2023b). Večina podjetij torej meni, da bo obvezno poročanje spremenilo njihov pristop k družbeni odgovornosti.

Dejanski vpliv je odvisen od tega, kako bodo podjetja odgovorila na nove zahteve poročanja, ali bodo preprosto izpolnjevala minimalne zahteve ali pa bodo trajnost integrirala v jedro svoje poslovne strategije, kar bo spremenilo tudi njihovo družbeno odgovornost. Na sliki 12 je prikazano število odgovorov na vprašanje, ali bo obvezno poročanje spremenilo pristop vašega podjetja k družbeni odgovornosti.

Slika 12: Ali bo obvezno poročanje spremenilo pristop vašega podjetja k družbeni odgovornosti?

Vir: lastno delo.

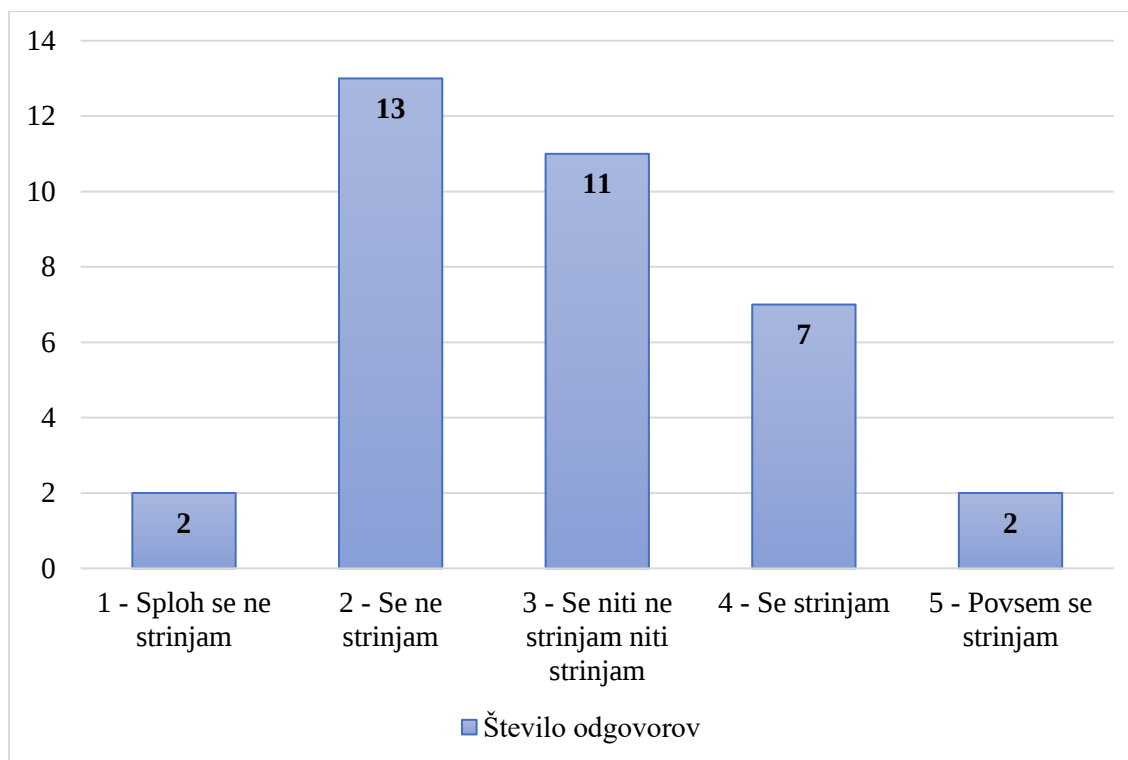
3.) Ali bo obvezno poročanje spremenilo pristop vašega podjetja k vplivu na okolje?

Pri tretjem vprašanju, ki se nanaša na spremembo pristopa podjetja k vplivu na okolje zaradi obveznega poročanja, je bil najpogostejši odgovor »se ne strinjam« s 13 odgovori, drugi najpogostejši odgovor pa je bil »se niti ne strinjam niti strinjam« z 11 odgovori. Povprečje vseh odgovorov (od 1 – sploh se ne strinjam do 5 – povsem se strinjam) je 2,83, torej se anketirana podjetja v povprečju najbolj nagibajo k odgovoru »se niti ne strinjam niti strinjam«.

Vpliv na okolje za podjetja pomeni, da se nanašajo na učinke poslovnih operacij, praks in izdelkov na okolje, ki vključujejo na primer porabo virov, emisij onesnaževanja in prispevek k podnebnim spremembam (Impact day, 2023). Večina podjetij meni, da obvezno poročanje ne bo spremenilo njihovega pristopa k vplivu na okolje. Podjetja torej

za to ne bodo spreminjala svojih procesov, da bi ti bili okolju prijaznejši. Skleпам, da je večina podjetij odgovorila tako, ker imajo že zdaj dokaj dober sistem, ki skrbi za trajnostne dejavnike v podjetju. Na sliki 13 so prikazani odgovori na vprašanje, ali bo obvezno poročanje spremenilo njihov pristop k vplivu na okolje.

Slika 13: Ali bo obvezno poročanje spremenilo pristop vašega podjetja k vplivu na okolje?

Vir: lastno delo.

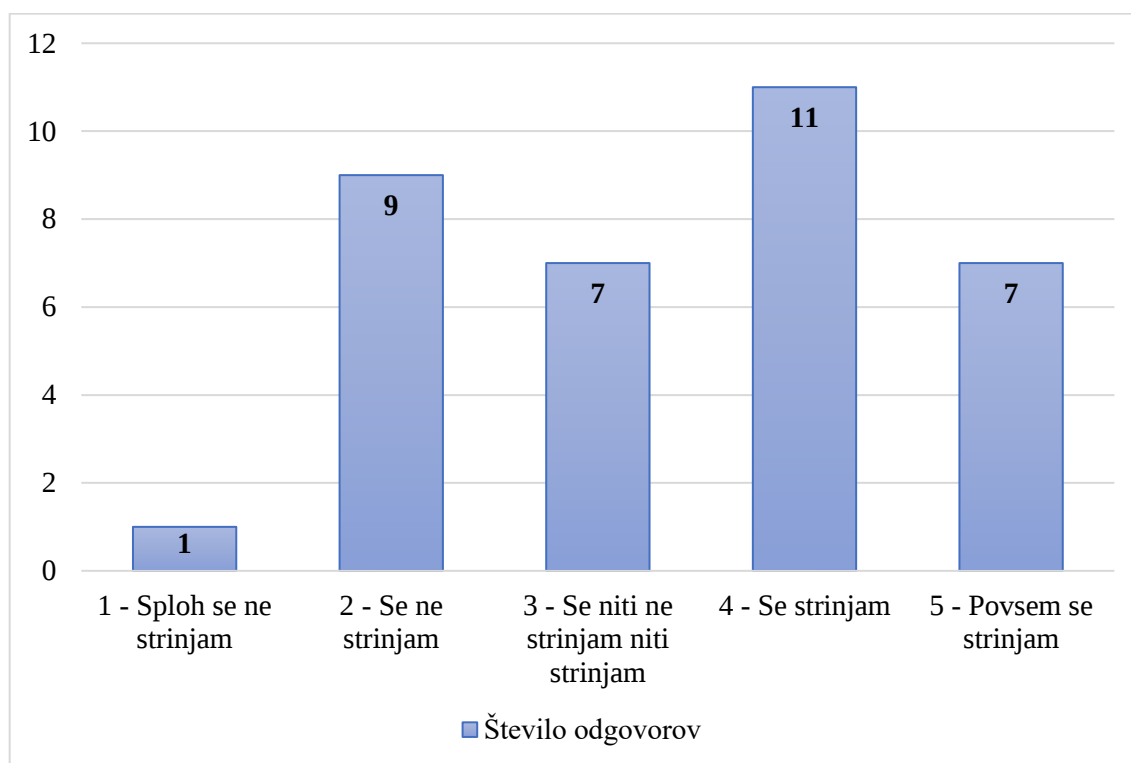
4.) Ali bo obvezno poročanje spodbudilo k vlaganju v trajnostne prakse in tehnologije?

Pri četrtem vprašanju, ki se nanaša na spodbudo k vlaganju v trajnostne prakse in tehnologije zaradi obveznega poročanja, je bil najpogostejši odgovor »se strinjam« z 11 odgovori. Drugi najpogostejši odgovor pa je bil »se ne strinjam« z 9 odgovori. Povprečje vseh odgovorov (od 1 – sploh se ne strinjam do 5 – povsem se strinjam) je 3,4, kar pomeni, da se anketirana podjetja v povprečju nagibajo k odgovoru »se niti ne strinjam niti strinjam«.

Vlaganje v trajnostne prakse in tehnologije je strateška odločitev, ki spodbuja hitrejšo rast in razvoj podjetja. Glede na vse večje povpraševanje po trajnostnih izdelkih s strani potrošnikov lahko podjetja pridobijo konkurenčno prednost in pritegnejo več strank. Poleg tega trajnostne prakse vodijo do prihrankov pri stroških, zmanjšanje tveganja, dostopa do

kapitala, vrednosti blagovne znamke in večje angažiranosti zaposlenih (DGB group, 2023). Pri tem vprašanju je prišlo do večje razpršenosti, saj podjetja niso bila usklajena. To pomeni, da bodo nekatera podjetja vlagala v trajnostne prakse in tehnologije, nekatera pa ne. Predvidevam, da imajo podjetja, ki ne bodo vlagala v trajnostne prakse in tehnologije, že zdaj dovolj dober sistem oziroma ne vidijo potrebe po večjem vlaganju v to področje. Na sliki 14 so prikazani odgovori glede spodbujanja k vlaganju v trajnostne prakse in tehnologije zaradi CSRD.

Slika 14: Ali bo obvezno poročanje spodbudilo k vlaganju v trajnostne prakse in tehnologije?

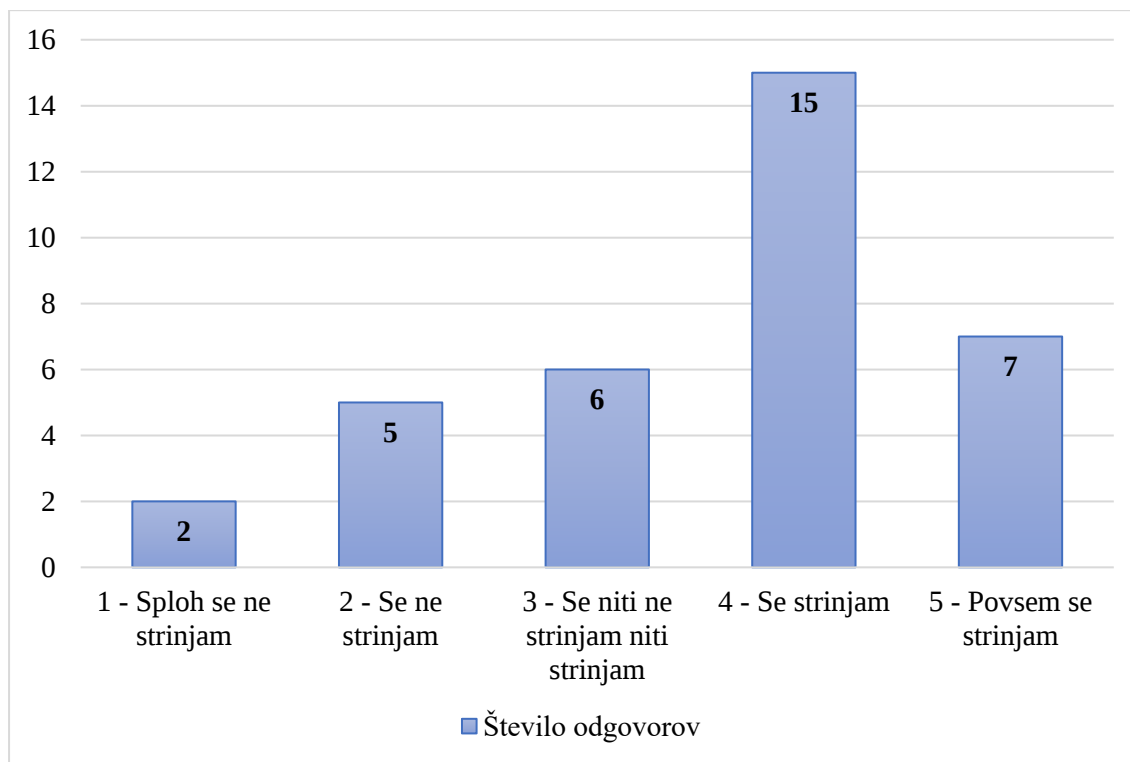
Vir: lastno delo.

5.) Ali bo obvezno poročanje vplivalo na ugled in podobo blagovnih znamk vašega podjetja?

Pri petem vprašanju, ki se nanaša na vpliv obveznega poročanja na ugled in podobo blagovnih znamk podjetja, je bil najpogostejši odgovor »se strinjam« s 15 odgovori. Drugi najpogostejši odgovor pa je bil »povsem se strinjam« s 7 odgovori. Za večino podjetij (62,86 %), ki menijo, da bo obvezno poročanje vplivalo na ugled in podobo blagovnih znamk, se kaže zavedanje, da dajejo potrošniki vse večji poudarek trajnostnim vprašanjem in iščejo izdelke ter storitve, ki so v skladu z njihovimi vrednotami. Povprečje vseh odgovorov (od 1 – sploh se ne strinjam do 5 – povsem se strinjam) je 3,57, kar pomeni, da se anketirana podjetja v povprečju najbolj nagibajo k odgovoru »se strinjam«.

Večina podjetij torej meni, da bo obvezno poročanje vplivalo na ugled in podobo blagovnih znamk. Potrošniki so vse bolj osveščeni o trajnostnih vprašanjih in izbirajo izdelke ter storitve, ki so v skladu z njihovimi vrednotami, kar smo ugotovili že v poglavju 1.1 Trajnostna naravnost potrošnikov. Podjetja, ki izkazujejo močno družbeno odgovornost skozi trajnostno poročanje, lahko postanejo bolj privlačna za potrošnike. To pomeni, da se podjetja zavedajo, da je podoba blagovnih znamk pomembna za potrošnike in da bodo zaradi poročanja o trajnostnem razvoju lahko povečala ugled svojih blagovnih znamk. Na sliki 15 je prikazano število odgovorov na vprašanje, ali bo obvezno poročanje vplivalo na ugled in podobo blagovnih znamk njihovega podjetja.

Slika 15: Ali bo obvezno poročanje vplivalo na ugled in podobo blagovnih znamk vašega podjetja?

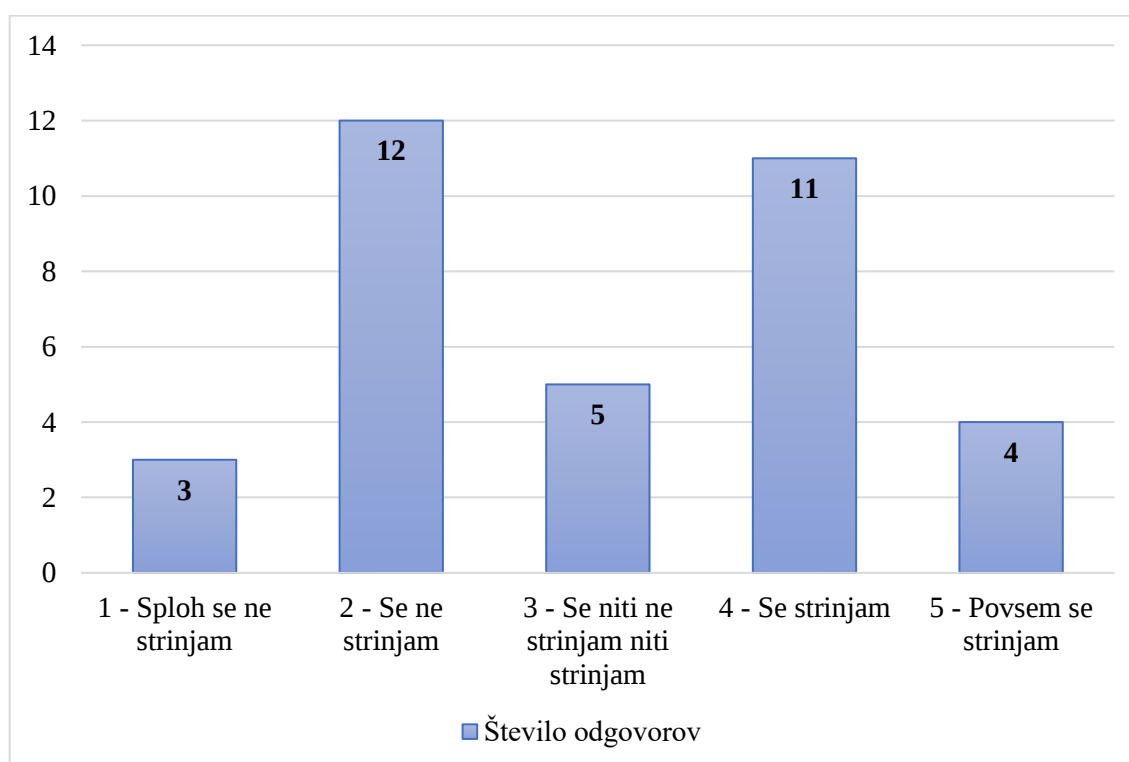
Vir: lastno delo.

6.) Ali boste morali spremeniti poslovne procese, da bo poslovanje bolj usmerjeno k trajnosti?

Pri šestem vprašanju, ki se osredotoča na morebitno potrebo po spremembi poslovnih procesov za usmerjanje poslovanja k trajnosti, je bil najpogostejši odgovor »se ne strinjam« z 12 odgovori, drugi najpogostejši odgovor pa je bil »se strinjam« z 11 odgovori. Povprečje vseh odgovorov (od 1 – sploh se ne strinjam do 5 – povsem se strinjam) je 3,02, torej se anketirana podjetja v povprečju nagibajo k odgovoru »se niti ne strinjam niti strinjam«.

Tudi pri tem vprašanju je pri odgovorih prišlo do razlikovanja. Nekatera podjetja bodo morala spremeniti poslovne procese, da bo podjetje bolj usmerjeno k trajnosti, medtem ko nekatera podjetja menijo, da imajo te procese že uveljavljene in dovolj dobro vpeljene in jim zato ne bo treba spreminjati poslovnih procesov, ali pa menijo, da spreminjanje poslovnih procesov ni potrebno. Na sliki 16 je prikazano število odgovorov na vprašanje, ali bodo morali spremeniti poslovne procese, da bo poslovanje bolj usmerjeno k trajnosti.

Slika 16: Ali boste morali spremeniti poslovne procese, da bo poslovanje bolj usmerjeno k trajnosti?

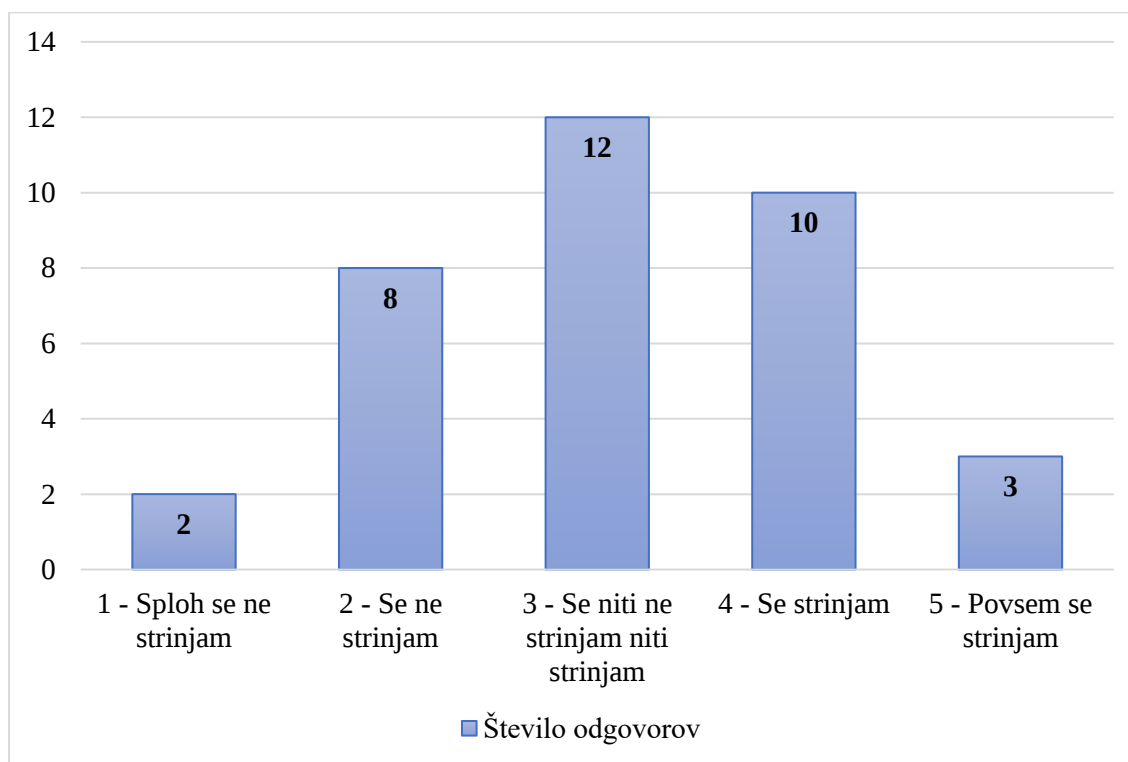
Vir: lastno delo.

7.) Ali menite, da bo obvezno poročanje vplivalo na finančno uspešnost podjetja v prihodnosti?

Pri zadnjem vprašanju v drugem sklopu, ki se nanaša na mnenje podjetij o vplivu obveznega poročanja na finančno uspešnost v prihodnosti, je bil najpogostejši odgovor »se niti ne strinjam niti strinjam« z 12 odgovori, drugi najpogostejši odgovor pa je bil »se strinjam« z 10 odgovori. Povprečje vseh odgovorov (od 1 – sploh se ne strinjam do 5 – povsem se strinjam) je 3,11, torej se anketirana podjetja v povprečju najbolj nagibajo k odgovoru »se niti ne strinjam niti strinjam«.

Mnenje podjetij o vplivu CSRD na finančno uspešnost se razlikuje. Nekatera torej menijo, da bo obvezno poročanje lahko vsaj malo vplivalo na njihovo finančno uspešnost v prihodnosti, medtem ko druga menijo, da ne bo vpliva. Na sliki 17 so prikazani odgovori na vprašanje, ali menite, da bo obvezno poročanje vplivalo na finančno uspešnost podjetja v prihodnosti.

Slika 17: Ali menite, da bo obvezno poročanje vplivalo na finančno uspešnost podjetja v prihodnosti?

Vir: lastno delo.

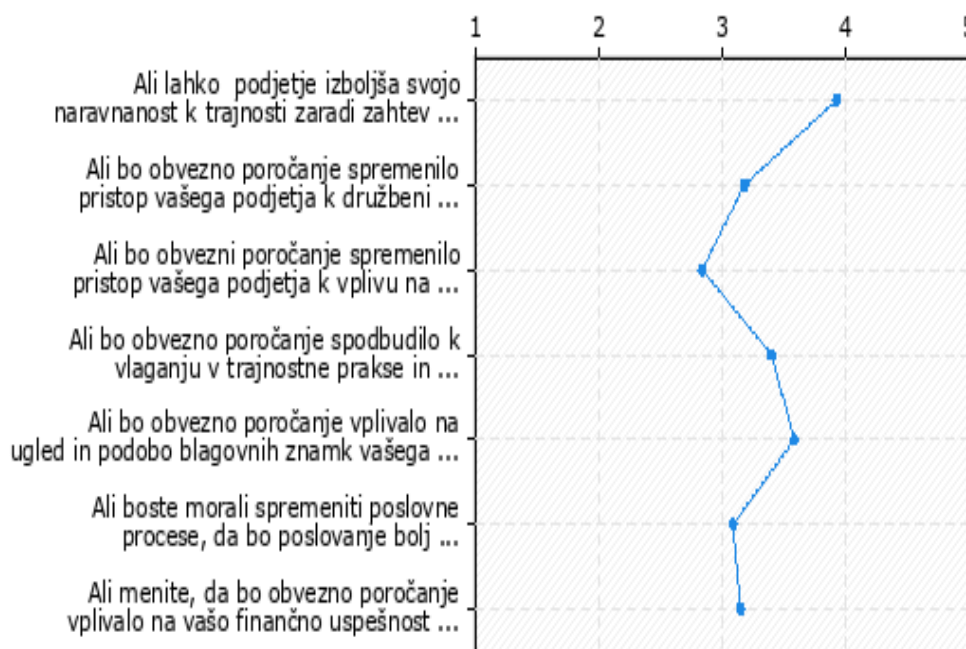
Pri drugem sklopu so se podjetja najbolj strinjala z vprašanjem, ki se je navezovalo na **trajnost**, in sicer, ali lahko podjetje izboljša svojo naravnost k trajnosti zaradi CSRD. CSRD spodbuja podjetja k celovitemu pristopu k trajnosti, vključno s temeljitim pregledom in izboljšavami poslovnih procesov, politik ter upravljanja v smeri trajnostnih praks. Podjetja verjetno prepoznavajo, da imajo skladno s CSRD priložnost za izboljšanje njihove trajnostne naravnosti, kar lahko koristi ne le okolju, temveč tudi njihovem dolgoročnemu poslovnemu uspehu.

Prav tako so se podjetja najbolj strinjala z vprašanjem, vezanim na **poslovanje**, in sicer, ali bo obvezno poročanje vplivalo na ugled in podobo blagovne znamke njihovega podjetja. To izhaja iz spoznanja, da so potrošniki vse bolj osveščeni o trajnostnih vprašanjih in izbirajo izdelke ter storitve, ki so v skladu z njihovimi vrednotami, česar se podjetja vedno bolj zavedajo. Zavest o trajnostnem poslovanju postaja ključen dejavnik pri odločitvah

potrošnikov in podjetja prepoznavajo, da lahko s trajnostnim poročanjem izboljšajo svoj ugled ter pritegnejo več potrošnikov.

Po drugi strani pa so se podjetja v povprečju najmanj strinjala z vprašanjem, prav tako vezanim na **trajnost**, in sicer, ali bo obvezno poročanje spremenilo pristop podjetja k vplivu na okolje. Razlog za to morda izvira iz tega, da imajo nekatera podjetja že dobro vzpostavljene trajnostne prakse in sisteme upravljanja z okoljskimi vplivi. Morda menijo, da bodo potrebovala manjšo prilagoditev, saj že izvajajo učinkovite ukrepe za zmanjšanje svojega okoljskega otisa. Na sliki 18 so prikazana povprečja najpogostejših odgovorov na posamezna vprašanja iz drugega sklopa anketnega vprašalnika.

Slika 18: Prikaz povprečij najpogostejših odgovorov na posamezno vprašanje v drugem sklopu anketnega vprašalnika

Vir: lastno delo.

5.3.3 Tretji sklop anketnega vprašalnika

Tretji sklop v anketnem vprašalniku je bil oblikovan z uporabo vprašanj odprtega tipa, kar pomeni, da so bila vprašanja postavljena tako, da so podjetjem omogočila, da podajo podrobnejše in iskrene odgovore. Razlog za uporabo odprtih vprašanj je bil pridobiti boljši vpogled v pričakovanja anketiranih podjetij v zvezi z uvedbo CSRD. S tem pristopom sem želela omogočiti podjetjem, da izrazijo svoje mnenje in predstavijo konkretne koristi in izzive, za katere menijo, da se bodo pojavili v povezavi z direktivo. Anketiranim podjetjem sem podala naslednja vprašanja:

- Kakšne so potencialne koristi obveznega poročanja o trajnostnem razvoju za podjetja?
- Kakšen vpliv bo imelo poročanje o trajnostnem razvoju na korporativno upravljanje in transparentnost v vašem podjetju?
- Kateri so glavni izzivi, s katerimi se bo soočilo vaše podjetje zaradi obveznega poročanja o trajnostnem razvoju?

V nadaljevanju bom opisala ključne ugotovitve na odgovore anketiranih podjetij.

1.) Kakšne so potencialne koristi obveznega poročanja o trajnostnem razvoju za podjetja?

Na prvo vprašanje, ki je se je navezovalo na potencialne koristi obveznega poročanja o trajnostnem razvoju za podjetja, je velika večina (23 %) anketiranih podjetij poudarila, da bodo koristi videne v obliki pridobivanja več informacij za zainteresirane stranke. To pomeni, da bodo imela podjetja možnost zagotoviti bolj obsežne in natančne informacije o svojih trajnostnih praksah, kar lahko prispeva k večji ozaveščenosti in zaupanju strank. Podjetja so izpostavila koristi v obliki večje ozaveščenosti deležnikov, vključno z lastniki, potrošniki, dobavitelji in lokalno skupnostjo. Z obveznim poročanjem o trajnostnem razvoju bodo ti deležniki imeli dostop do kakovostnih informacij, ki bodo lahko vplivale na njihove odločitve in odnose s podjetjem. Nekatera podjetja so poudarila, da obvezno poročanje lahko koristi tudi družbi in odločevalcem na državni ali regulatorni ravni. Sodelovanje podjetij pri trajnostnem poročanju bo vplivalo na ugled podjetij in jih postavilo v boljšo luč v očeh družbe ter regulatorjev. To lahko pripomore k večji prepoznavnosti podjetij na trgu. Prav tako pa so nekatera podjetja izpostavila koristi v obliki večje ozaveščenosti zaposlenih. S tem, ko se zaposleni zavedajo trajnostnega poslovanja podjetja, lahko postanejo bolj motivirani, kar lahko pozitivno vpliva na delovno okolje in produktivnost.

Anketirana podjetja so izpostavila številne dodatne koristi, ki izhajajo iz obveznega poročanja o trajnostnem razvoju. Med pomembnimi koristmi so:

- omogočanje podjetju, da pridobi jasen pregled nad trajnostnimi kazalci v njihovih dobavnih verigah ter omogočanje primerjave s konkurenco, kar lahko vodi do izboljšanja in optimizacije trajnostnih praks;
- spodbujanje podjetja k iskanju in uvajanju naprednih trajnostnih rešitev, kar vključuje uvajanje inovativnih pristopov, ki lahko pripeljejo do bolj trajnostnih poslovnih modelov;
- spodbujanje razvoja novih trajnostno usmerjenih produktov in poslovnih modelov, kar vključuje uvajanje novih, okolju prijaznih tehnologij in spremembe v poslovnih procesih;
- lahko vodi do dolgoročno nižjih stroškov za porabo energije, saj podjetja iščejo učinkovitejše in bolj trajnostne načine poslovanja;

- povečanje razpoznavnosti podjetij na trgu, saj potrošniki vse bolj cenijo podjetja, ki izkazujejo visoko stopnjo družbene odgovornosti in trajnostnega ravnanja;
- zavezovanje k brezogljičnemu poslovanju, kar pomeni zmanjšanje ogljičnega odtisa in ohranjanje čistega okolja;
- večja transparentnost poslovanja, saj podjetja razkrivajo svoje trajnostne prakse, cilje in dosežke;
- omogočanje podjetjem primerjave z drugimi podobnimi podjetji v panogi, kar spodbuja zdravo tekmovalnost in izmenjavo najboljših praks;
- spodbujanje ravnanja v skladu z okoljsko zakonodajo in zmanjšanje porabe energije;
- motiviranje podjetja k varčevanju in bolj trajnostnemu ravnanju, s čimer prispevajo k celovitemu družbenemu in okoljskemu napredku.

Eno od anketiranih podjetij meni, da bo imel vstop podjetij v obvezno poročanje obsežne učinke na podjetja, ki se bodo začela zavedati svoje odgovornosti in bodo morala delovati bolj trajnostno, še posebej tista, ki do zdaj niso posvečala pozornosti trajnostnim praksam. CSRD bo delovala kot spodbuda za dodatno izboljšanje trajnostnih prizadevanj podjetij, saj bo pomenila lažje razumevanje njihovega delovanja in vplivov na okolje ter družbo. To ne samo, da omogoča podjetjem, da bolje razumejo svoje vplive, ampak tudi odpira priložnosti za izboljšanje določenih trajnostnih vidikov poslovanja. Z učinkovitejšim upravljanjem trajnostnih dejavnikov lahko podjetja prispevajo k boljšemu ugledu in večji konkurenčnosti na trgu.

Anketirana podjetja torej prepoznavajo tudi konkurenčnost kot pozitivno posledico poročanja na podlagi CSRD. Podjetja vidijo primerljivost med podjetji kot priložnost za izboljšanje in kot potencialno konkurenčno prednost, še posebej, če poslujejo bolj trajnostno od svojih konkurentov. Tako se bo CSRD odrazila v večjem poudarku na trajnostnem poslovanju, kar bo koristilo ne samo okolju in družbi, ampak tudi samim podjetjem, ki bodo lahko gradila svoj ugled in ohranjala konkurenčnost v svoji panogi.

Manjša skupina anketiranih podjetij (11 %) pa izraža mnenje, da obvezno poročanje ne bo prineslo potencialnih koristi za podjetja, saj menijo, da že doslej poslujejo v skladu s smernicami CSRD. Ta podjetja že zdaj izvajajo vse potrebne analize, zato menijo, da samo poročanje ne bo bistveno prispevalo k dodatni trajnostni naravnosti njihovih podjetij. Prav tako menijo, da obvezno poročanje ne prinaša dodatne vrednosti, saj že izpolnjujejo postavljene trajnostne standarde.

2.) Kakšen vpliv bo imelo poročanje o trajnostnem razvoju na korporativno upravljanje in transparentnost v vašem podjetju?

Večina podjetij (34 %) se je na drugo vprašanje v tretjem sklopu, ki se je navezovalo na to, kakšen vpliv bo imelo poročanje o trajnostnem razvoju na korporativno upravljanje in transparentnost, odzvala z odgovorom, da ne pričakujejo bistvenega vpliva. Menijo, da je

trajnost že zdaj pomemben del njihovega poslovanja, kar pomeni, da imajo to področje že dobro urejeno in vključeno v notranje procese in strategije. Ta podjetja menijo, da obvezno poročanje ne bo povzročilo bistvenih sprememb v njihovem korporativnem upravljanju, saj že zdaj sledijo najvišjim standardom trajnostnega poslovanja.

Nekatera podjetja so poudarila, da bo CSRD pomembno prispevala k izboljšanju transparentnosti na lokacijah, kjer se ti podatki do zdaj niso sistematično spremljali. Ta ukrep bo zahteval povečanje transparentnosti, ki pa ne bo koristno le znotraj podjetja, temveč bo omogočilo tudi primerljivost z drugimi v panogi.

Mnogi menijo, da bo to dobro vplivalo na sistemizacijo zbiranja podatkov in informacij na ravni podjetja, kar bo okrepilo transparentnost poslovanja. Poleg tega so nekateri izpostavili, da korporativno upravljanje in transparentnost dolgoročno zvišujeta vrednost družbe. Pričakujejo vzpostavitev bolj sistematičnega in transparentnega pregleda na področju okoljskih, družbenih in ekonomskih vidikov.

Nekatera podjetja izražajo skrb, da bo to prineslo več birokracije, saj menijo, da je podjetje že ozaveščeno in naravnano v smeri trajnosti. Obstaja pa tudi zaskrbljenost glede morebitnih dodatnih stroškov, ki bi jih prinašalo izpolnjevanje zahtev obveznega poročanja.

Hkrati pa obstaja optimizem glede dodatnih koristi. Nekateri upajo na dodatne koristi, ki bi jih lahko prinesla CSRD. Pričakujejo, da poročilo o trajnostnem razvoju ne bo le še en dokument, ki ga podjetje mora imeti, temveč dokument, ki bo imel pomembno sporočilo za vse deležnike podjetja. To pomeni, da bi trajnostno poročanje lahko postalo ključno orodje za komunikacijo znotraj podjetja in s širšo javnostjo, kar bi prispevalo k izboljšanju korporativnega upravljanja in transparentnosti.

3.) Kateri so glavni izzivi, s katerimi se bo soočilo vaše podjetje zaradi obveznega poročanja o trajnostnem razvoju?

Najpogostejši odgovor (40 %) na tretje vprašanje, ki se je navezoval na glavne izzive, s katerimi se bodo podjetja soočila zaradi obveznega poročanja o trajnostnem razvoju, je bil povečano administrativno delo. To pomeni, da podjetja izpostavljajo zagotavljanje in zbiranje podatkov kot dodatno breme, ki ga prinaša obvezno poročanje. Podjetja se soočajo z izzivi, kot so vzpostavitev ustreznih baz podatkov, izvajanje dodatnega administrativnega dela, vpeljava trajnostnega razmišljanja v vse delovne procese, analiza podatkov, nadzor nad dobavno verigo in združevanje različnih virov podatkov in njihova obdelava za smiselno poročanje s pravilnimi informacijami.

Nekatera podjetja izpostavljajo tudi potrebo po izboljšavah v poslovnih procesih in prilagajanju novemu konceptu poročanja, ki je relativno nova stvar in zahteva čas za učenje

pridobivanja pravih podatkov ter ustrezno predstavitev teh informacij. Skratka, podjetja se pripravljajo na zajem, verodostojnost, standardizirano obdelavo velike količine podatkov in administracijo v celotni vrednostni verigi.

Izzivi, ki so jih anketirana podjetja omenila, so še:

- obvladati obsežne količine podatkov, ki morda niso vedno na voljo ali urejeni v pravilni strukturirani obliki;
- postavljanje novih ciljev, vključno s strategijo, ki bo usmerjena k trajnostnemu razvoju;
- kompleksnost trajnostnega poročila, ki zahteva strokovno znanje in morda pomoč izkušenih strokovnjakov za učinkovito pripravo dokumenta;
- finančni izzivi, kot so stroški revizij in verifikacij CO₂ odtisa. S temi stroški se povečuje tudi tveganje, da podjetje morda ne bo uspelo izpolniti vseh zakonodajnih zahtev, kar dodatno poudarja kompleksnost in odgovornost trajnostnega poročanja.

Podjetje se bo zaradi CSRD srečalo z več izzivi, pri čemer se izpostavljajo predvsem izzivi v dodatnih investicijah ter v vključitvi in prilagoditvi zaposlenih. Obvezno poročanje o trajnostnem razvoju bo zahtevalo dodatna vlaganja v sisteme, tehnologijo in ekipo, kar lahko zahteva tudi kadrovske prilagoditve in dodatne investicije v izobraževanje zaposlenih. Vse to pa predstavlja dodatne stroške za podjetja.

Prav tako bo prišlo do dodatne odgovornosti zaposlenih, kar pa lahko privede do zasedenosti zaposlenih, ki so že obremenjeni z drugimi nalogami. To lahko vpliva na produktivnost in delovno zadovoljstvo zaposlenih.

5.4 Ugotovitve

Analiza ankete je razkrila številne ključne ugotovitve glede pričakovanj, stališč, izzivov in pripravljenosti podjetij na CSRD. Te ugotovitve zajemajo več vidikov, ki so odločilni za razumevanje, kako podjetja dojemajo in načrtujejo vpeljavo direktive CSRD v svoje poslovanje. Ključne ugotovitve so predstavljene v nadaljevanju.

1. Poznavanje CSRD in ozaveščenost o direktivi

74 % anketiranih podjetij je v svojih letnih poročilih že poročalo o trajnostnem razvoju, medtem ko 26 % podjetij še ni. Večina podjetij ima torej že nekatere smernice, po katerih so poročala, in bodo zato v boljšem položaju za uspešno soočanje z zahtevami CSRD.

Prav tako je večina anketiranih podjetij (89 %) že slišala za direktivo CSRD, kar kaže na to, da je direktiva že dokaj razširjena oziroma prepoznana v poslovnem svetu. Kljub temu pa 11 % podjetij še ni bilo seznanjenih s to direktivo, kar poudarja potrebo po nadaljnji

ozaveščenosti in izobraževanju, saj bodo vsa anketirana podjetja morala v prihodnosti poročati po direktivi CSRD.

2. Sprememba vpliva na pristop k družbeni odgovornosti in vpliva na okolje

Večina podjetij (71,42 %) verjame, da bo CSRD spodbudila dodatno izboljšanje na področju trajnosti oziroma bo izboljšala njihovo usmerjenost k trajnosti. To kaže na prepoznavanje trajnostnih praks kot strateške naložbe za dolgoročno poslovno uspešnost.

Večina anketiranih podjetij prav tako meni, da bo obvezno poročanje resnično spremenilo pristop njihovega podjetja k družbeni odgovornosti. To stališče odraža zavedanje podjetij o potrebi po prilagoditvi pristopa k družbeni odgovornosti glede na nove zahteve poročanja.

Po drugi strani pa večina anketiranih podjetij meni, da obvezno poročanje ne bo vplivalo na njihov pristop k vplivu na okolje. Podjetja torej ne nameravajo bistveno spreminjati svojih obstoječih procesov in pristopov, da bi postala bolj okolju prijazna. To bi lahko nakazovalo na to, da imajo podjetja že vzpostavljen sistem, ki učinkovito obravnava vpliv na okolje.

3. Trajnost kot strateška naložba

Pri vprašanju, ali bo poročanje spodbudilo k vlaganju v trajnostne prakse in tehnologije, pa raznolikost odgovorov nakazuje, da bo obvezno poročanje imelo različen vpliv na podjetja glede njihove pripravljenosti vlagati v trajnostne naložbe. Predvidevam, da podjetja, ki se strinjajo z vlaganjem, vidijo to kot priložnost za izboljšanje trajnostnih praks in uvedbo nove tehnologije. Nasprotno pa podjetja, ki se ne strinjajo, morda že imajo uveljavljene trajnostne prakse ali pa ne vidijo potrebe po večjem vlaganju v to področje.

4. Pričakovan vpliv na ugled in podobo blagovne znamke

Skoraj 63 % podjetij pričakuje, da bo obvezno poročanje pozitivno vplivalo na ugled in podobo njihovih blagovnih znamk. To pomeni, da podjetja prepoznavajo povezavo med trajnostjo, družbeno odgovornostjo in dojemanjem s strani potrošnikov. Zavedanje moči družbene odgovornosti in trajnostnega poročanja vpliva na privlačnost podjetij za potrošnike. Podjetja, ki se odločijo za trajnostno poročanje, lahko postanejo bolj privlačna za potrošnike, ki želijo podpirati podjetja, ki so družbeno in okoljsko odgovorna.

5. Spremembe poslovnih procesov in vpliv na finančno uspešnost

Različni odgovori glede spremembe poslovnih procesov nakazujejo, da obstaja raznolikost med podjetji glede tega, ali bodo morala prilagoditi svoje poslovne procese zaradi zahtev trajnostnega poročanja. Nekatera podjetja že imajo uveljavljene in dobro vpeljane

trajnostne poslovne procese, zaradi česar menijo, da spremembe niso potrebne. Po drugi strani pa so nekatera podjetja, ki prepoznavajo potrebo po spremembi poslovnih procesov za boljše usmerjanje k trajnosti.

Odgovori pri vplivu na finančno uspešnost nakazujejo, da nekatera podjetja prepoznavajo možen vpliv obveznega poročanja na njihovo finančno uspešnost v prihodnosti, vendar pa druga anketirana podjetja menijo, da vpliva zaradi CSRD na finančno uspešnost ne bo.

6. Pričakovanja in koristi CSRD

Večina podjetij (23 %) meni, da CSRD predstavlja koristi v obliki večje ozaveščenosti deležnikov, vključno z lastniki, potrošniki, dobavitelji, zaposlenimi in lokalno skupnostjo. Glavna prednost uvedbe direktive CSRD je še spodbuda podjetij k vzpostavitvi bolj sistematičnega in transparentnega pregleda njihovih okoljskih in družbenih vidikov ter upravljanja, omogočanje podjetjem primerjave z drugimi podobnimi podjetji v panogi, spodbujanje razvoja novih trajnostno usmerjenih produktov in poslovnih modelov, motiviranje podjetja k varčevanju in bolj trajnostnemu ravnanju. Anketirana podjetja so navedla še mnogo drugih koristi, ki jih bodo imela zaradi poročanja po CSRD.

Manjša skupina anketiranih podjetij (11 %) pa izraža mnenje, da obvezno poročanje ne bo prineslo potencialnih koristi za podjetja, saj menijo, da že zdaj poslujejo v skladu s smernicami CSRD.

7. Vpliv na korporativno upravljanje in transparentnost

Večina anketiranih podjetij (34 %) ne pričakuje bistvenega vpliva na korporativno upravljanje in transparentnost. Večina meni, da trajnostne teme že zdaj predstavljajo pomemben del njihovega poslovanja, kar pomeni, da imajo to področje že dobro urejeno in integrirano v svoje poslovanje.

Nekatera podjetja pa menijo, da bo CSRD pomembno prispevala k izboljšanju transparentnosti na lokacijah, kjer se ti podatki do zdaj niso spremljali. Ta ukrep bo zahteval povečanje transparentnosti, ki pa ne bo koristno le znotraj podjetja, temveč bo omogočilo tudi primerljivost z drugimi v panogi.

8. Izzivi in potrebe po dodatnih investicijah

Glavni izziv, s katerim anketirana podjetja (40 %) menijo, da se bodo morala soočiti zaradi CSRD, vključuje povečano administrativno delo. To pomeni, da podjetja izpostavljajo zagotavljanje in zbiranje podatkov kot dodatno breme. Ostali izzivi, s katerimi menijo, da se bodo morala soočiti, je potreba po dodatnih investicijah in vzpostavitvi ustreznih ekip. Poleg tega so podjetja prepoznala potrebo po dodatnih investicijah v zaposlene, kar

izpostavlja pomen izobraževanja in pripravljenosti zaposlenih na spremembe. Zaposleni so prepoznani kot ključni deležnik, ki se bo moral prilagoditi in dodatno izobraziti.

Glede na vse ugotovitve lahko zaključimo, da so podjetja zaznala pomen in potencial CSRD, vendar hkrati prepoznavajo tudi izzive, ki jih prinaša. Večina podjetij je pripravljena na izvajanje sprememb, ki bodo izboljšale njihovo trajnostno naravnost in jih postavile v korak z zahtevami trajnostnega razvoja v poslovnem svetu.

6 SKLEP

Trajnostno podjetništvo je postalo vse bolj pomembno za podjetja, saj s tem, da so trajnostna, pridobivajo na ugledu. Trajnostno podjetništvo vpliva na vse deležnike v podjetju: zaposlene, vlagatelje, lokalno skupnost in dobavitelje. Veliko vlogo imajo tudi potrošniki, saj vedno več potrošnikov postaja vse bolj trajnostno naravnanih. Prav tako je pomembno omeniti, da se je število politik na področju trajnosti podjetij v zadnjih nekaj letih drastično povečalo, kar pomeni, da so podjetja »prisiljena«, da poslujejo bolj trajnostno oziroma v skladu z zakoni.

Trajnostno podjetništvo temelji na trajnostnem razvoju. Cilj trajnostnega razvoja je spremeniti poslovne prakse iz tistih, ki lahko škodijo okolju, negativno vplivajo na vidike družbe, v poslovne prakse, ki imajo pozitivne, dolgotrajne učinke za vse vpletene na vseh treh področjih (okoljski, družbeni, ekonomski). Pomembno vlogo pri trajnostnem razvoju podjetij imajo številne organizacije in smernice globalnega razvoja, cilji trajnostnega razvoja in Evropski zeleni dogovor.

NFRD je pomembno vplivala na samo trajnostno podjetništvo v EU, saj so po zakonodaji morala vsa podjetja z več kot 500 zaposlenimi pripraviti nefinančno poročilo, v katero so zapisala glavne ugotovitve v skladu s trajnostjo. Ker pa so bila pravila preveč splošna oziroma niso bila točno določena, je Evropska komisija sprejela novo direktivo, imenovano CSRD. Glavni namen direktive CSRD je, da podjetje poroča o trajnostnih zadevah na enoten, pregleden in primerljiv način. Glavna prednost direktive CSRD je, da pomaga potrošnikom in vlagateljem, pa tudi oblikovalcem politik in drugim zainteresiranim stranem, da pravilno ocenijo in ovrednotijo nefinančno uspešnost podjetij. Prednost je tudi, da spodbuja velika podjetja, da dajo večji pomen svojim prizadevanjem za družbeno odgovornost podjetij.

Podjetja se bodo morala prilagoditi in delovati v skladu s ESRS, ki natančno opredeljujejo o čem morajo podjetja poročati. Obstaja 12 ESRS, ki pokrivajo celotno paleto vprašanj o trajnosti. Standardi zahtevajo, da podjetja izvedejo zanesljivo oceno pomembnosti, da zagotovijo, da bodo razkrite vse informacije o trajnosti, potrebne za izpolnjevanje ciljev in zahtev računovodske direktive (European Commission, 2023).

V magistrskem delu sem analizirala, kako bo CSRD vplivala na velike gospodarske družbe v Sloveniji. Raziskovalna vprašanja, na katera sem želela pridobiti odgovore, so: (1) Kako bo CSRD vplivala na usmerjenost podjetij k trajnosti? (2) Katere pozitivne koristi na poslovanje podjetij bo prinesla direktiva CSRD? (3) S katerimi težavami oziroma izzivi se bodo velike gospodarske družbe v Sloveniji spopadale zaradi direktive CSRD?

Glede na analizo anketnega vprašalnika, ki sem ga posredovala 200 velikim gospodarskim družbam v Sloveniji, sem prišla do ugotovitev, da se podjetja strinjajo, da bo direktiva CSRD vplivala na **trajnost** v podjetju, in sicer so se najbolj strinjala, da bo imela velik vpliv na naravnost k trajnosti in pristop podjetja k družbeni naravnosti. Torej podjetja menijo, da bodo zaradi CSRD v povprečju bolj trajnostna in da bo imelo poročanje velik vpliv na družbeno odgovornost (zaposlene, potrošnike, vlagatelje in druge zainteresirane strani). Podjetja pa so se v povprečju najmanj strinjala, da bo CSRD vplivala na spremembo pristopa podjetja k vplivu na okolje, saj imajo že zdaj dovolj velik vpliv na okolje.

Na vprašanje, kako bo CSRD vplivala na **vlaganje** podjetij v trajnostne prakse in tehnologije, je prišlo do večje razpršenosti odgovorov, saj podjetja niso bila usklajena. Nekatera podjetja bodo vlagala v trajnostne prakse in tehnologije, nekatera pa ne. Predvidevam, da imajo podjetja, ki ne bodo vlagala v trajnostne prakse in tehnologije, že zdaj dovolj dober sistem oziroma ne vidijo potrebe po večjem vlaganju v to področje.

Glede na **poslovanje** podjetij večina anketiranih podjetij meni, da bo CSRD vplivala na ugled in podobo blagovnih znamk. Vedno več potrošnikov se odloča za bolj trajnostne nakupe, zato je za podjetja pomembno, da imajo blagovne znamke, ki so označene kot »trajnostne«. Nekatera podjetja bodo morala spremeniti poslovne procese, da bo podjetje in poslovanje bolj usmerjeno k trajnosti, nekatera podjetja pa imajo te procese že uveljavljene in dovolj dobro vpeljane in jim zato ne bo treba spreminjati poslovnih procesov. Prav tako nekatera anketirana podjetja menijo, da bo obvezno poročanje lahko vsaj malo vplivalo na njihovo finančno uspešnost v prihodnosti, nekatera pa menijo, da ne bo vpliva.

Ključna **korist**, ki so jo anketirana podjetja omenila, je pridobivanje več informacij in ozaveščenosti deležnikov. Deležniki so lastniki, potrošniki, zaposleni, dobavitelji, lokalna skupnost in država. Deležniki bodo imeli dostop do kakovostnih informacij, ki bodo lahko vplivale na njihove odločitve in odnose s podjetjem. Druge koristi, ki so jih podjetja omenila, so omogočanje podjetju, da pridobi jasen pregled nad trajnostnimi kazalci v svojih dobavnih verigah ter omogočanje primerjave s konkurenco, izkazovanje visoke stopnje družbene odgovornosti in trajnostnega ravnanja. Manjša skupina anketiranih podjetij pa je menila, da že zdaj izvajajo vse potrebne analize, zato menijo, da samo poročanje ne bo prineslo potencialnih koristi.

Večina anketiranih podjetij meni, da ne bo bistvenega vpliva, ki bi ga poročanje imelo na korporativno upravljanje in transparentnost. Menijo, da je trajnost že zdaj pomemben del njihovega poslovanja, kar pomeni, da imajo to področje že dobro urejeno in vključeno v svoje notranje procese in strategije. Določena podjetja so poudarila, da bo CSRD pomembno prispevala k izboljšanju transparentnosti na lokacijah, kjer se ti podatki do zdaj niso sistematično spremljali.

Ključni **izzivi**, s katerimi anketirana podjetja menijo, da se bodo morala zaradi direktive CSRD soočiti, je povečano administrativno delo, obvladati obsežne količine podatkov, postavljanje novih ciljev, vključno s strategijo, ki bo usmerjena k trajnostnemu razvoju, in finančni izzivi, kot so stroški revizij in izobraževanje zaposlenih. Podjetja so navedla potrebo po dodatnih investicijah v zaposlene, kar izpostavlja pomen izobraževanja in pripravljenosti zaposlenih na spremembe. Zaposleni so prepoznani kot ključni deležnik, ki se bo moral prilagoditi in dodatno izobraziti.

LITERATURA IN VIRI

1. Allen, L. (2022, 8. december). *What Are the Three Pillars of Sustainability?* <https://www.treehugger.com/what-are-the-three-pillars-of-sustainability-5189295>
2. B lab. (brez datuma). *About B lab.* <https://www.bcorporation.net/en-us/movement/about-b-lab/>
3. Beattie, A. (2023a, 24. april). *The 3 Pillars of Corporate Sustainability.* <https://www.investopedia.com/articles/investing/100515/three-pillars-corporate-sustainability.asp#toc-how-to-implement-corporate-sustainability>
4. Bobek, S., Duh, M., Štrukelj, T., Bradač Hojnik, B., Korez-Vide, R. in Sternad Zabukovšek, S. (2022). *Izzivi trajnostnega razvoja organizacij* (1. izd.). Pearson Education.
5. Bregar, L., Ograjenšek, I. in Bavdaž, M. (2005). *Metode raziskovalnega dela za ekonomiste: Izbrane teme* (1. izd.). Ekonomska fakulteta Univerze v Ljubljani.
6. Bureau Veritas. (2022, 10. januar). *Kako bo nova uredba vplivala na trajnostno poročanje v 2022?* <https://www.bureauveritas.si/magazine/kako-bo-nova-uredba-vplivala-na-trajnostno-porocanje-v-2022>
7. CDP. (brez datuma). *About us.* <https://www.cdp.net/en>
8. CDSB. (2022). *EU Corporate Sustainability Reporting Directive (CSRD).* <https://www.cdsb.net/what-we-do/policy-work/eu-sustainability-reporting>
9. Cheung, J., Nowak, C., Fillare, C., Gonzalez-Wertz, C., Orrell, G. in Peterson, S. (2022, 7. april). *Balancing sustainability and profitability.* <https://www.ibm.com/thought-leadership/institute-business-value/en-us/report/2022-sustainability-consumer-research>
10. Cleary Gottlieb. (2021, 21. maj). *The Corporate Sustainability Reporting Directive : From “Non-Financial” to “Sustainability” Reporting.*

- <https://www.clearygottlieb.com/-/media/files/alert-memos-2021/the-corporate-sustainability-reporting-directive.pdf>
11. Constanze Fetting. (2020, december). *The european green deal*. https://www.esdn.eu/fileadmin/ESDN_Reports/ESDN_Report_2_2020.pdf
 12. CPM view. (brez datuma). *NFRD vs. CSRD*. <https://www.cpmview.com/nl/news/csrd-nl/nfrd-vs-csrd/>
 13. Crabbendam, N. (2022, 15. december). *Corporate Sustainability Reporting Directive (CSRD) explained*. <https://www.carbontrust.com/news-and-insights/insights/corporate-sustainability-reporting-directive-csrd-explained>
 14. Cuomo, F., Gaia, S., Girardone, C. in Piserà, S. (2022, 26. september). *The effects of the EU non-financial reporting directive on corporate social responsibility*. <https://www.tandfonline.com/doi/pdf/10.1080/1351847X.2022.2113812>
 15. Datamaran. (brez datuma). *The Non-Financial Reporting Directive: What You Need To Know*. <https://www.datamaran.com/non-financial-reporting-directive>
 16. Dechert. (2020, 16. junij). *Overview of the EU Non-Financial Reporting Directive*. <https://www.dechert.com/knowledge/onpoint/2020/6/overview-of-the-eu-non-financial-reporting-directive.html>
 17. Deloitte. (2023). *The Sustainable Consumer 2023*. <https://www2.deloitte.com/uk/en/pages/consumer-business/articles/sustainable-consumer.html>
 18. DGB group. (2023, 7. julij). *The power of sustainability: Why investing in sustainability drives faster company growth* [objava na blogu]. <https://www.green.earth/blog/the-power-of-sustainability-why-investing-in-sustainability-drives-faster-company-growth>
 19. Dydon AI. (2022, 26. junij). *EU Taxonomy and CSRD as the future of corporate sustainability reporting*. <https://dydon.ai/eu-taxonomy-csrd-and-the-future-of-corporate-sustainability-reporting/>
 20. Ecochain. (2023, 20. november). *CSRD – Guide: What to report & How to comply* [objava na blogu]. <https://ecochain.com/blog/complying-with-the-csrd-frequently-asked-questions/>
 21. ESG Enterprise. (brez datuma). *Overview of EU Non-Financial Reporting Directive (NFRD) reporting*. <https://www.esgenterprise.com/esg-reporting/overview-eu-non-financial-reporting-directive-nfrd-reporting/>
 22. EU Business. (2019, 11. december). *The European Green deal*. <https://www.eubusiness.com/topics/enviro/green-deal#:~:text=The%20European%20Green%20Deal%20will%20improve%20people%27s%20health,of%20the%20most%20important%20environmental%20and%20climate-related%20problems.>
 23. European Commission. (2019, 11. december). *The European Green Deal sets out how to make Europe the first climate-neutral continent by 2050, boosting the economy, improving people's health and quality of life, caring for nature, and leaving no one behind*. https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/ip_19_6691

24. European Commission. (2021a). *European green deal delivering on our targets* (interno gradivo). Publications Office of the European Union.
25. European Commission. (2021b, 14. julij). *Delivering the European Green Deal*. https://commission.europa.eu/strategy-and-policy/priorities-2019-2024/european-green-deal/delivering-european-green-deal_en
26. European Commission. (2021c, 21. april). *Proposal for a Directive of the European Parliament and of the Council amending Directive 2013/34/EU, Directive 2004/109/EC, Directive 2006/43/EC and Regulation (EU) No 537/2014, as regards corporate sustainability reporting*. <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:52021SC0150>
27. European Commission. (2023, 31. julij). *Questions and Answers on the Adoption of European Sustainability Reporting Standards*. https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/qanda_23_4043
28. European Commission. (brez datuma a). *Corporate sustainability reporting*. https://finance.ec.europa.eu/capital-markets-union-and-financial-markets/company-reporting-and-auditing/company-reporting/corporate-sustainability-reporting_en
29. European Commission. (brez datuma b). *The European Green Deal*. https://commission.europa.eu/strategy-and-policy/priorities-2019-2024/european-green-deal_en
30. European Parliament. (2021, januar). *Non-financial Reporting Directive*. [https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/BRIE/2021/654213/EPRS_BRI\(2021\)654213_EN.pdf](https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/BRIE/2021/654213/EPRS_BRI(2021)654213_EN.pdf)
31. European Parliament. (2023, 24. maj). *Circular economy: definition, importance and benefits*. <https://www.europarl.europa.eu/news/en/headlines/economy/20151201STO05603/circular-economy-definition-importance-and-benefits>
32. Fairtrade. (brez datuma). *What is Fairtrade?* <https://www.fairtrade.net/about/what-is-fairtrade>
33. Farbstein, E. (2023, 26. oktober). *Corporate Sustainability Reporting Directive (CSRD), explained*. <https://normative.io/insight/csr-d-explained/>
34. Farny, S. in Binder, J. (2021). *Sustainable Entrepreneurship* (2. izd.). Edward Elgar Publishing.
35. Find-info. (2021, 14. december). *Trajnostno poročanje - kmalu obvezni element letnega poročila*. <https://www.findinfo.si/medijsko-sredisce/v-srediscu/290415>
36. Ganti, A. (2023b, 28. marec). *Social Responsibility in Business: Meaning, Types, Examples, and Criticism*. <https://www.investopedia.com/terms/s/socialresponsibility.asp>
37. Godemann, J. in Michelsen, G. (2011) *Sustainability communication* (1. izd.). Springer Science+Business Media B.V.
38. Grant Thornton. (2023, 9. avgust). *CSRD reporting: What you need to know*. <https://www.grantthornton.com/insights/articles/esg/2023/csr-d-reporting-what-you-need-to-know>

39. Greco, A. in de Jong, G. (2017). *Sustainable entrepreneurship: definitions, themes and research gaps* (1. izd.). University of Groninge.
40. Greenpeace. (brez datuma). *About Us*.
<https://www.greenpeace.org/international/explore/about/about-us/>
41. Gutterman, A. (2020, 16. avgust). *Sustainable Entrepreneurship*.
https://www.zbw.eu/econis-archiv/bitstream/11159/527417/1/EBP089879597_0.pdf
42. Hahnkamper-Vandenbulcke, N. (2021, januar). *Non-financial Reporting Directive* (1. izd.) European Parliamentary Research Service.
43. Honzak, U. (2017, 27. april). *Pogoji za določitev velikosti podjetja*.
<https://mladipodjetnik.si/novice-in-dogodki/novice/pogoji-za-dolocitev-velikosti-podjetja>
44. IBM. (2023, 27. november). *What is the Corporate Sustainability Reporting Directive (CSRD)?* <https://www.ibm.com/topics/csr>
45. Impact day. (2023, 2. julij). *Environmental Impact in Business: Assessments, Issues, and Solutions* [objava na blogu]. <https://impactday.eu/blog/environmental-impact-in-business/>
46. International Labour Organization. (brez datuma). *ILO and the Global Goals*.
<https://www.ilo.org/global/topics/sdg-2030/ilo-global-goals/lang--en/index.htm>
47. IPMMP. (brez datuma). *Trajnostni razvoj in podjetništvo*.
<http://ipmmp.um.si/podonavski-podjetniski-observatorij/>
48. Jordan, M. (2023, 17. julij). *Poročanje o trajnostnem razvoju je odsev celostnega trajnostnega upravljanja podjetja*. <https://glasgospodarstva.gzs.si/porocanje-o-trajnostnem-razvoju-je-odsev-celostnega-trajnostnega-upravljanja-podjetja/>
49. Kapotwe, M., Pears, P., Hörauf, M. in Brown, M. (2022, 11. december). *EU Corporate Sustainability Reporting Directive – disclosure obligations for EU and non-EU companies*. <https://corpgov.law.harvard.edu/2022/12/11/eu-corporate-sustainability-reporting-directive-disclosure-obligations-for-eu-and-non-eu-companies/>
50. Kenton, W. (2021, 17. julij). *What Is the Environmental Protection Agency (EPA)? What It Does*. <https://www.investopedia.com/terms/e/environmental-protection-agency.asp>
51. Kougias, I., Taylor, N., Kakoulaki G. in Jäger-Waldau, A. (2021). *The role of photovoltaics for the European Green Deal and the recovery plan*. (1.izd.) Elsevier Ltd.
52. KPMG. (2021, 21. april). *Corporate Sustainability Reporting Directive*.
<https://kpmg.com/ie/en/home/insights/2021/04/corporate-sustainability-reporting-directive-csrd.html>
53. KPMG. (brez datuma). *Key global trends in sustainability reporting*.
<https://kpmg.com/xx/en/home/insights/2022/09/survey-of-sustainability-reporting-2022/global-trends.html>
54. Kristan Fazarinc, M. (2019, 12. september). *Uspešna podjetja integrirajo vse vidike trajnostnega razvoja v poslovne procese*. <https://www.delo.si/dpc-podjetniske-zvezde/delove-podjetniske-zvezde/uspesna-podjetja-integrirajo-vse-vidike-trajnostnega-razvoja-v-poslovne-procese/>

55. Makarenko, I. in Plastun, A. (2017, 8. junij). *The role of accounting in sustainable development*. <https://core.ac.uk/download/pdf/324260787.pdf>
56. Masciarelli, F. in Leonelli, S. (2020). *Sustainable entrepreneurship: How Entrepreneurs Create Value from Sustainable Opportunities* (1. izd.). Emerald Publishing Limited.
57. Mulqueen, T. (2022, 26. oktober). *What Is Sustainable Entrepreneurship, and Why Does it Matter?* <https://www.entrepreneur.com/leadership/what-is-sustainable-entrepreneurship-and-why-does-it/354955>
58. OZN. (brez datuma). *Cilji trajnostnega razvoja*. <https://www.skupaj-mocnej.si/poglavje/cilji-trajnostnega-razvoja/>
59. Posadas, S. C., Ruiz-Blanco, S., Fernandez-Feijoo, B. in Tarquinio, L. (2022) *Institutional isomorphism under the test of Non-financial Reporting Directive. Evidence from Italy and Spain* (1. izd.). Emerald Publishing Limited.
60. Rafi, T. (2022, 9. junij). *Why sustainability is crucial for corporate strategy* [objava na blogu]. <https://www.weforum.org/agenda/2022/06/why-sustainability-is-crucial-for-corporate-strategy/>
61. Rainforest Alliance. (brez datuma). *Our impact*. https://www.rainforest-alliance.org/impact/?_ga=2.14202037.389055972.1685558060-635643210.1685558060
62. Rejc Buhovac, A., Hren, A., Fink, T. in Savič, N. (2019, oktober). *Trajnostne poslovne strategije in trajnostni poslovni modeli v slovenski praksi*. https://www.podjetniski-portal.si/uploads/gradiva/trajnostni_razvoj/prirocnik_trajnostne_poslovne_strategije_spirit.pdf
63. Renko, S. (2018). *The Sustainable Marketing Concept in European SMEs: Insights from the Food & Drink Industry* (1. izd.). Emerald Publishing Limited.
64. Ribeiro Duarte, D. in Araújo Matias, S. (2022, 4. januar). *From the NFRD to the CSRD: long story short*. <https://www.iflr.com/article/2a647e1ubbp4gen3p7lz5/from-the-nfrd-to-the-csrd-long-story-short>
65. SIQ. (brez datuma). *Trajnostni razvoj*. https://www.siq.si/nase-dejavnosti/certificiranje-organizacij/predstavitev/trajnostni_razvoj/
66. Služba Vlade Republike Slovenije za zakonodajo. (brez datuma). *Zakon o gospodarskih družbah (ZGD-1)*. <http://www.pisrs.si/Pis.web/pregledPredpisa?id=ZAKO4291>
67. Sphera. (2020, 19. november). *What Is Corporate Sustainability?* <https://sphera.com/glossary/what-is-corporate-sustainability/>
68. Statista. (2022a, september). *Degree to which consumers' purchasing behavior and choices shifted towards buying more sustainable products over the past five years worldwide in 2022*. <https://www-statista-com.nukweb.nuk.uni-lj.si/statistics/1377869/global-shift-to-buying-sustainable-products/>
69. Statista. (2022b, oktober). *Sustainability reporting rates of firms worldwide from 2011 to 2022, by region*. <https://www-statista-com.nukweb.nuk.uni-lj.si/statistics/1338724/sustainability-reporting-rates-worldwide/>

70. Statista. (2022c, februar). *Number of sustainable finance policy regulations introduced in G20 countries and other selected economies worldwide from 2010 to 2021*. <https://www-statista-com.nukweb.nuk.uni-lj.si/statistics/1320004/sustainable-%251Ffinance-policy-regulations-globally/>
71. Stefańska, M. (2021). *Sustainability and Sustainable Development* (1.izd.). Poznań University of Economics and Business.
72. Sung, C. S. in Park, J. Y. (2018, 1. februar). *Sustainability Orientation and Entrepreneurship Orientation: Is There a Tradeoff Relationship between Them?* (1. izd.). Department of Technology Entrepreneurship.
73. Switch2green. (brez datuma). *The European Green*. <https://www.switchtogreen.eu/the-eu-green-deal/>
74. Thwink. (brez datuma). *The Three Pillars of Sustainability*. <https://www.thwink.org/sustain/glossary/ThreePillarsOfSustainability.htm>
75. United Nations Global Compact. (brez datuma). *About UN Global Comapct*. <https://unglobalcompact.org/about>
76. United Nations. (2022). *World investment report 2022*. (1.izd.). United Nations Publications.
77. United Nations. (brez datuma). *Transforming our world: the 2030 Agenda for Sustainable Development*. <https://sdgs.un.org/2030agenda>
78. Vesna-zelena stranka. (2022, 8. junij). *Evropski zeleni dogovor* in “pripravljene na 55” – za začetnike. <https://www.vesnazelenastranka.si/v-kontekstu/evropski-zeleni-dogovor/>
79. Watchwire. (2022, 22. september). *2023 Sustainability Reporting Trends and Tips*. <https://watchwire.ai/2023-corporate-sustainability-reporting-trends-and-tips/>
80. World Wild life. (brez datuma). *About us*. <https://www.worldwildlife.org/about>
81. Zwicker, M., Bosshard, A. in Brick, C. (2022, 5. julij). *Organizations can make a real impact on sustainable development*. (1.izd). University of Amsterdam.

PRILOGA

Priloga 1: Anketni vprašalnik

Pozdravljeni.

Prosim, če si vzamete nekaj minut in s klikom na Naslednja stran pričnete z izpolnjevanjem ankete. Anketa vsebuje vprašanja o Direktivi o poročanju o trajnostnem razvoju, ki bo za vaše podjetje pomembna v prihodnosti. Z odgovori mi boste pomagali pri analizi za mojo magistrsko nalogo z naslovom: Trajnostno podjetništvo in poročanje o trajnostnem razvoju na primeru velikih gospodarskih družb v Sloveniji. Rezultati bodo predstavljeni anonimno tako, da vaše poslovne skrivnosti ne bodo razkrite.

Q1 - Koliko zaposlenih je trenutno v vašem podjetju?

Q2 - V kateri panogi posluje vaše podjetje?

Q3 - Ali ste do sedaj v svojih letnih poročilih že poročali o trajnostnem razvoju?

DA

NE

Q4 - Ali ste že slišali za Direktivo o poročanju o trajnostnem razvoju (CSRD)?

DA

NE

Q5 - Naslednja vprašaja se nanašajo na obvezno poročanje o trajnostnem razvoju, ki bodo veljala v prihodnje. Svoje (ne)strinjanje s posamezni vprašanjem izrazite z eno od naslednjih izbir:

1 - Sploh se ne strinjam

2 - Se ne strinjam

3 - Se niti ne strinjam niti strinjam

4 - Se strinjam

5 - Povsem se strinjam

	1-Sploh se ne strinjam	2-Se ne strinjam	3-Se niti ne strinjam niti strinjam	4-Se strinjam	5-Povsem se strinjam
Ali lahko podjetje izboljša svojo naravnost k trajnosti zaradi zahtev obveznega poročanja?	☐	☐	☐	☐	☐
Ali bo obvezno poročanje spremenilo pristop vašega podjetja k družbeni odgovornosti?	☐	☐	☐	☐	☐
Ali bo obvezni poročanje spremenilo pristop vašega podjetja k vplivu na okolje?	☐	☐	☐	☐	☐
Ali bo obvezno poročanje spodbudilo k vlaganju v trajnostne prakse in tehnologije?	☐	☐	☐	☐	☐
Ali bo obvezno poročanje vplivalo na ugled in podobo blagovnih znamk vašega podjetja?	☐	☐	☐	☐	☐
Ali boste morali spremeniti poslovne procese, da bo poslovanje bolj usmerjeno k trajnosti?	☐	☐	☐	☐	☐
Ali menite, da bo obvezno poročanje vplivalo na vašo finančno uspešnost podjetja v prihodnosti?	☐	☐	☐	☐	☐

Q6 - Kakšne so potencialne koristi obveznega poročanja o trajnostnem razvoju za podjetja?

Q7 - Kakšen vpliv bo imelo poročanje o trajnostnem razvoju na korporativno upravljanje in transparentnost v vašem podjetju?

Q8 - Kateri so glavni izzivi, s katerimi se bo soočilo vaše podjetje zaradi obveznega poročanja o trajnostnem razvoju?